

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

TARİH ÖĞRETMENLERİNİN MÜZE ZİYARETLERİ
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selma EKMEKÇİ

TRABZON
Haziran, 2015

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTAÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

TARİH ÖĞRETMENLERİNİN MÜZE ZİYARETLERİ
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ: TRABZON ÖRNEĞİ

Selma EKMEKÇİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Danışmanı
Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU

TRABZON
Haziran, 2015

KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 05 / 06 / 2015

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail H. DEMİRCİOĞLU

Üye : Doç. Dr. Rahmi ÇİÇEK

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKPINAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Nevzat YİĞİT
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Selma EKMEKÇİ

05 / 06 / 2015

ÖN SÖZ

“Müze ziyaretleri” tarih eğitimi ve öğretiminde kullanılabilir en etkili yaklaşımlardan biri olmasına rağmen eğitimciler tarafından uygulamaya konulması pek kolay bir iş değildir. Ciddi bir organizasyon ve planlama gerektirdiği kadar, aynı zamanda tarihi miraslara karşı saygı ve sorumluluk da ister. Müzeler, tarih bilincini kazandırma açısından tarihçilere ve tarih öğrenmek isteyenlere çok somut bir şekilde, içerisinde yer alan eserlerle oldukça zengin bilgiler kazandırır. Müze ziyaretlerine, eğitimin her kademesinde hak ettiği değeri vermek önce eğitimcilerin sonra da her bir vatandaşın görevi olmalıdır.

Yapılan yüksek lisans tez çalışmasının amacı Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla Trabzon il merkezindeki orta öğretim kurumlarında görev yapan lise Tarih öğretmenleri ile anket ve mülakat yapılarak veriler toplanmıştır.

Bu yüksek lisans tez çalışmamı tamamlama sürecinde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Haziran, 2015
Selma EKMEKÇİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Problemi	1
1. 2. Alt Problemler	1
1. 3. Araştırmanın Önemi	2
1. 4. Araştırmanın Varsayımları	2
1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
2. LİTERATÜR TARAMASI	3
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	3
2. 2. Eğitim ve Öğretim.....	3
2. 3. Tarih Öğretimi	6
2. 4. Müze Türleri	12
2. 5. Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi	14
2. 6. Öğrenme Kuramları ve Müzede Öğretim	17
2. 7. Müzede Eğitim	18
2. 7. 1. Müzede Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	23
2. 7. 2. Müzede Eğitiminin Önemi	23
2. 7. 3. Müzelerde Öğretimde Kullanılabilecek Öğretim Yöntemleri	29
2. 7. 4. Müze Ziyareti Planlanması	30
2. 8. Yapılmış Çalışmalar	33
3. YÖNTEM	36
3. 1. Bilim ve Bilimsel Araştırma.....	36
3. 2. Metot ve Metodoloji	36
3. 3. Araştırmada Nitel ve Nicel Yaklaşımlar	37
3. 4. Eğitim Bilimlerinde Kullanılan Araştırma Yöntemleri	37

3. 5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları.....	38
3. 5. 1. Araştırmanın Yöntemi.....	38
3. 5. 2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları	38
3. 5. 2. 1. Açık ve Kapalı Uçlu Anket	38
3. 5. 2. 2. Mülakat	38
3. 5. 3. Araştırmanın Evreni.....	39
3. 5. 4. Araştırmanın Örneklemi	39
3. 5. 5. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	39
3. 5. 5. 1. Araştırmada Kullanılan Anketin Geliştirilmesi	39
3. 5. 5. 2. Araştırmada Kullanılan Mülakatın Geliştirilmesi	40
3. 5. 6. Verilerin Analizi.....	41
3. 5. 6. 1. Anketin Analizi	41
3. 5. 6. 2. Mülakatın Analizi.....	41
4. BULGULAR VE YORUMLAR	42
4. 1. Anketten Elde Edilen Bulgular.....	42
4. 1. 1. Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular	42
4. 1. 2. Anketin Birinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	44
4. 1. 3. Anketin İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular.....	48
4. 1. 4. Anketin Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular.....	49
4. 1. 5. Anketin Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular	51
4. 1. 6. Anketin Beşinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular	55
4. 2. Mülakattan Elde Edilen Bulgular	58
4. 2. 1. Mülakat Sorularından Elde Edilen Bulgular	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	63
5. 1. Sonuç.....	63
5. 2. Öneriler	65
6. KAYNAKLAR	66
7. EKLER.....	72
8. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	79

ÖZET

Tarih Öğretmenlerinin Müze Ziyaretleri Hakkındaki Görüşleri: Trabzon Örneği

Müze ziyaretleri ile ilgili tarih öğretmenlerine yönelik yapılan bu araştırmada; tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda tarih öğretmenlerinin yaptıkları uygulamaların ve karşılaşılan sorunların belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmada nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Çalışmaya konu olan veriler, 2013-2014 eğitim öğretim yılının birinci yarıyılında Trabzon il merkezinde görev yapan tarih öğretmenleri ile yapılan açık uçlu anket ve mülakatlarla elde edilmiştir. Anket formu Trabzon ilinde 52 tarih öğretmenine uygulanırken, 10 tarih öğretmeni ile de yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında oluşturulan verilerin analizinde frekans, yüzde ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sürecinin tamamlanmasıyla; tarih öğretmenlerinin müze ziyareti hakkında bilgi düzeyinin yeterli olmadığı, müze ziyaretiyle ilgili tutumlarının genel anlamda olumlu olduğu, müze ziyaretinin planlama düzeylerinin yeterli olmadığı ve müze ziyaretini uygularken çok sayıda zorluklarla karşılaştıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler ışığında tarih öğretmenlerine müze ziyaretleri konusunda hizmet-içi eğitim verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Tarih öğretmenleri müze ziyaretlerinin kazandıracığı becerileri, güncel hayatlarında sağlayacağı yararları belirterek öğrencileri motive etmelidirler. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda müze ziyaretleri ile ilgili öğrenci görüşleri ele alınabilir ayrıca müze ziyaretlerinin öğrenme düzeyine etkisi, öğrenci başarısına katkısı konulu çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Eğitimi, Tarih Öğretmeni, Müze Ziyaretleri, Öğretmen Görüşleri.

ABSTRACT

Perceptions of History Teachers about Museum Visits: Sample of Trabzon

Nowadays, museum visits have been a great deal of importance both teaching history and contributions on education. In this research, it has been aimed to reveal that the views of history teachers about visiting museums. In this respect, the levels of knowledge and approaches of history teachers about museum visits, and it has been aimed to find out that the level of the practicing museum visits and also the problems which were exposed while applying these visits. In this research, which is a kind of qualitative analysis method, has been applied as a descriptive survey model. The data in this study are obtained from the surveys and interviews that are applied for the teachers who work at high schools in the city center of Trabzon through the first semester of 2013-2014 academic year. While the survey form which contains open and close ended questions have been applying for 52 history teachers, on the other hand, it has also had some interviews for 10 history teachers through a semi-structured interview in Trabzon.

Within the analyzing of the data, which are structured in this research, frequency and percentage have been used as the indicators of the descriptive statistics. At the end of the research process; it has been gained some results that history teachers have enough levels of knowledge on museum visits, in general meaning they have a positive approach on this subject, their levels of planning a museum visit are also enough, on the other hand, they have been exposed to many difficulties when applying museum visits.

Teachers of History should motivate the students by emphasizing the skills which museum visits will supply, and the benefits of their current life. In the studies which will be done in the future, it may be studied about the views of students on the subject of museum visits; furthermore, the effects of museum visits on the level of learning, and may be done some other studies on student's success.

Key Words: History Education, Teacher of History, Museum Visits, Teacher's Views.

TABLORAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Cinsiyetleri.....	42
2.	Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Süreleri.....	43
3.	Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Mezuniyet Durumları	43
4.	Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Çalıştıkları Eğitim Kurumunun Türü.....	44
5.	Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimiyle İlgili Hizmet İçi Kurs Alıp Almadıkları	44
6.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Tarih Öğretimine Katkılarının Neler Olduğu	45
7.	Ankette Sorulan Diğer Bir Soru; Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Öğrencilere Katkılarının Neler Olduğu	45
8.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Öğrenme Kalitesine Katkılarının Neler Olduğu	46
9.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Tarih Öğretimi Açısından Tarih Kaynaklarından Size Göre En Önemli Olanını İşaretleyiniz Sorusuna Verilen Cevaplar	46
10.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Öğretmenlik Yaptığınız Süre Boyunca Kaç Defa Öğrencileri Müzeye Götürdünüz Sorusuna Verilen Cevaplar	47
11.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Size Göre Kaç Çeşit Müze Vardır Sorusuna Verilen Cevaplar	47
12.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müfredatta Hangi Konular İşlenirken Öğrenciler Müzeye Götürülmelidir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	48
13.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müze Ziyareti Öncesi Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	48

14.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müze Ziyareti Esnasında Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	48
15.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin ”Müze Ziyareti Sonrası Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	49
16.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda “Sizce Müze Ziyaretlerinde Kurum Kaynaklı Problemler Nelerdir?” sorusuna Verilen Cevaplar.....	49
17.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda “Sizce Müze Ziyaretlerinde Öğrenciden Kaynaklanan Problemler Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplar.....	50
18.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda “Size Göre Bazı Tarih Öğretmenlerinin Öğrencileri Müze Ziyaretlerine Götürmeme Nedenleri Neler Olabilir?” Sorusuna Verilen Cevaplar	50
19.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müzelerin Eğitime Yönelik Görevleri Neler Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar	51
20.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Kültüre Yönelik Görevleri Neler Olmalıdır? Sorusuna Verdikleri Cevaplar	52
21.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Toplumun Gelişmesine Yönelik Görevleri Neler Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar	52
22.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Geçmişi Bugüne Getirmeye Yönelik Görevleri Nelerdir? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar	53
23.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzede Sergilenen Koleksiyonlar Arasında Tarih Dersini Kalıcı Yapacağı Görüşüncesiniz Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar	53
24.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerdeki Görevlilerin Öğrencilerin Müze Ziyaretlerine Yönelik Nitelikleri Neler Olmalıdır? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar.....	54
25.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinin Sizlerle ve Öğrencilerinize Yönelik Ne Gibi Hizmetler Vermesini Beklemektesiniz? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar	54
26.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri cevaplar Doğrultusunda “Müze Ziyaretleri Esnasında Hangi Öğretim Stratejileri Kullanılmalıdır?” Sorusuna Verilen Cevaplar	55

27.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Size Göre Müze Ziyaretleri Süresince, Öğrencilerde Gelişecek En Önemli Beceri Nedir?’ Sorusuna Verdikleri Cevaplar	55
28.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Müze Ziyaretleri Esnasında Tarih Öğretmenleri Ne Tür Farklı Etkinlikler Yapabilir?’ Sorusuna Verilen Cevaplar.....	56
29.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Ziyaret Esasında Ne Tür Öğretim Materyalleri Kullanılmalıdır?’ Sorusuna Verilen Cevaplar	56
30.	Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Bu Konuda Son Olarak Söylemek İstedikleriniz Nelerdir?’ Sorusuna Verilen Cevaplar	57

KISALTMALAR LİSTESİ

KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu
APA	: Amerikan Psikoloji Derneğini
ICOM	: International Council of Museums (Uluslararası Müzeler Birliği)
MAUK	: The Museum Association United Kingdom (İngiltere Müzeler Birliği)
SEDER	: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sanat Eğitimcileri Derneği
ÇMKD	: Çocuk Müzeleri Kurma Derneği
YTÜ	: Yıldız Teknik Üniversitesi
SEDER	: Sanat Eğitimcileri Derneği
ÇDD	: Çağdaş Drama Derneği
ÇOKAUM	: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi
TÖ	: Tarih Öğretmeni
KEFAD	: Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
VEKAM	: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi
Der	: Derleyen
Akt	: Aktaran
AAM	: American Association of Museums (Amerikan Müze Topluluğu)
Çev	: Çeviren

1. GİRİŞ

Günümüzde görselliğin eğitim sisteminde kalıcı öğrenmeye yönelik sağladığı katkı tartışılmazdır. Görsel kanıtlarla öğrenmenin daha etkili olduğu ortaya konulmuş bundan dolayı müze ziyaretlerinin ne denli önemli olduğu anlaşılmıştır. Tarih öğretmenlerinin derslerinde etkili olabilmeleri için müze kullanmaları önemlidir. Tarih öğretimi faaliyetleriyle öğrencileri geleceğe hazırlamada bizlere yardımcı olan birtakım unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar içerisinde müzeler önemli bir yer tutmaktadır. Müzelerin tarih öğretiminde önemli bir paya sahip olmalarına rağmen tarih derslerinde müzelerin kullanımına yönelik yapılan çalışmaların yeterli olmadığı gözlenmektedir.

Araştırmanın amacı Trabzon'daki tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırmayla ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Ardından çalışmanın ikinci bölümünde eğitim-öğretim, müzeler, müze türleri, Türkiye'de müzeciliğin gelişimi, müze eğitiminin tarihsel gelişimi, müze eğitiminin önemi, müzede öğretim, müzelerde öğretimde kullanılabilecek öğretim yöntemleri, öğrenme kuramları açısından müzede öğretim, müze ziyareti planlaması, tarih öğretimi, yapılmış çalışmaları içeren genel bir literatür incelemesi yer almıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın deseni ve metodolojisi ile çalışmaya devam edilmiştir. Dördüncü bölümde veri toplama araçlarından elde edilen bulgular ve yorumlar bulunmaktadır. Daha sonra sonuç ve öneriler kısmına yer verilmiştir.

1. 1. Araştırmanın Problemi

Tarih öğretmenlerinin, tarih eğitimine yönelik müze ziyaretleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

1. 2. Alt Problemler

1. Tarih öğretmenlerinin müzelerin tarih eğitimine katkılarına yönelik bilgi düzeyleri nedir?
2. Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerini planlamaya yönelik bilgi düzeyleri nedir?
3. Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerinde karşılaştıkları problemler nelerdir?
4. Tarih öğretmenlerinin müzelerin görevleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Tarih öğretmenlerinin ziyaret esnasında öğrencileriyle yürüttükleri öğretim etkinlikleri nelerdir?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Ülkemizde müze ziyaretlerine yeterince önem verilmemektedir. Bu durumun değişik nedenleri bulunmaktadır. Bunların ilki ders saatlerinin yetersizliği, ikinci husus ise öğretmenlerin de bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Müze ziyaretleri ile ilgili karşılaşılan diğer bir engel ise aile ve ilgili kurumlardan izin alınma sırasında yaşanan güçlüklerdir. Yapılan bu araştırma ile dersteki konu öğretiminin daha etkili olması ve kalıcı hale gelmesi, bu kapsamda yapılan diğer araştırmalara ve alana katkı sağlanması hedeflenmektedir. Yapılan bu çalışmayla tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri konusundaki bilgi, beceri ve tutumları ortaya konacaktır. Bu çerçevede elde edilecek veriler ve yapılacak önerilerle tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerini daha sağlıklı bir biçimde gerçekleştirmesi için öneriler getirilecektir. Elde edilen veriler aynı zamanda tarih öğretmen adaylarına bu konuda verilecek eğitimlere de ışık tutabilecek niteliktedir.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Tarih öğretmenlerinin sorulara verdikleri cevaplar var olan durumu yansıtmaktadır.
2. Araştırmanın örnekleme evreni araştırma evrenini temsil edebilecek niteliktedir

1. 5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örnekleme, Trabzon ilindeki görev yapan tarih öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde araştırmaya ait kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Kuramsal çerçeveye eğitim ve öğretim ile ilgili bilgiler ile başlanmış, müzeler, müze çeşitleri ve buralarda yapılan eğitim ile devam edilmiştir. Bu bağlamda müze ziyaretlerinin tarih öğretimine katkıları ile ilgili bilgiler de sunulmuştur.

2. 2. Eğitim ve Öğretim

İnsanların öğrenme süreci içerisinde ortaya çıkan ve nesiller boyunca önemini hiçbir zaman yitirmeyen bir kavram olan eğitim, aynı zamanda okul öncesi döneminde, okul yaşamında ve okuldan sonraki yaşam boyunca kesintisiz devam eden bir süreci de ifade etmektedir. Bu anlamda eğitimi, insanların yaşamları boyunca edindikleri deneyimlerin tamamını içerisine alan bir süreç olarak da tanımlayabiliriz. Başaran (1993)'e göre eğitim sürecinde birey farklı bilgi, beceri, tutum ve değerler edinir. Bu edinimler, bireylerin davranışlarında gözlenebilen değişiklikler yoluyla kendisini gösterir. Öğrenilen bilgilerin hayata aktarılmasına, pratik uygulamalar yapılmasına zemin oluşturur. Birey iyi-kötü, doğru yanlış, fayda-zarar, sevgi-nefret gibi kavramları hayatına aktarmayı ve doğru olanı kullanmayı, erdemli insan olmanın yollarını eğitim vesilesiyle öğrenebilir (Bayrak, 2001).

Bulduğumuz yüzyılda, daha önce hiç olmadığı kadar bir hızla gelişen dünyamızda değişime ayak uydurarak bir bilgi toplumu olabilmek, eğitimin insan yaşamındaki sorumluluğunu daha da arttırmıştır. Bireylerin, çağın beklentilerini karşılayacak nitelikte bilgi ve becerilerle donatılması, problemlerin çözümünde yaratıcı ve mantıklı düşünmelerinin sağlanması, bilginin aynen alınmasından ziyade bilgiyi edinme yollarının ön planda tutulması, gelişmeleri takip edebilen bireylerin toplum içerisinde yer almasına dair beklenti, eğitime yönelik beklentilerdeki değişikliği de beraberinde getirmektedir. Gelişmekte olan ülkeler iyi yetişmiş insan gücüne her zaman olduğundan daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Ülkenin gereksinim duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi ise eğitimin temel işlevidir.

Eğitime dair çabalarının genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin, topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum yapmalarına yardım etmektir. Bu tarzda bir yaklaşımla eğitim kurumlarının eğitim açısından rolü azalmamakta, tersine, daha da önem

kazanmaktadır. Eğitim kurumları üretici insan tipi yaratabilmeli; bireylerin yetenekleri eğitim yolu ile son sınıra kadar geliştirilmeli ve insan davranışları, milli eğitimin amaçları doğrultusunda değiştirilerek geliştirilmelidir (Bayrak, 2001).

“Eğitim sürecinin neticesinde, insanlara yeni davranışlar kazandırmak en temel amaçtır. Davranış değiştirme işinin hangi faaliyetler yoluyla ve nasıl gerçekleşeceği konusu bizi doğrudan doğruya öğrenme işine ve onu sağlamak için düzenlenen öğretim sürecine götürür. Eğitim sistemi içerisinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin öğrenmenin olduğu etkileşim ortamının etkililik derecesinin artması için yapılması gerekmektedir” (Korkut, 1999: 3).

“Öğrenme sadece akademik nitelikte kurgulanmış bir müfredat konusunun, ilgili yaşantılar sonucunda edinilmesi gibi basit ve dar kapsamlı bir etkinlik olmadığı açıktır. Belli bir dili konuşmayı öğrenmek, alışkanlıklar ve tutumlar edinmek, hatta tüm kişilik özelliklerini kazanmak öğrenmenin ürünleri arasındadır. Benzer şekilde rollerin benimsenmesi, akıl yürütme stratejilerinin kazanılması gibi pek çok kavram da öğrenme ile ilişkilidir” (Aydın, 2000: 25).

Öğrenmek ile değişmek birbirleri ile oldukça ilintili kavramlardır zira öğrenmek demek değişmek demektir. Dolayısıyla, öğrenme, bir bireyin kendi yaşantısı sonucunda kendinde oluşan bilgi, tutum ve davranış değişikliği olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle öğrenme, bir bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda belli bir olgu, olay veya durum ile ilgili olarak kendi bilgisini, anlayışını veya davranışını inşa etmesinden oluşan aktif bir süreçtir (Charlesworth, 1996”dan Akt: Kocaman, 2004). Öğrenmenin üç önemli özelliği bulunmaktadır:

1. Bireyin davranışlarında bir değişikliğin bulunması,
2. Bahsi geçen bu değişikliğin olgunlaşma, büyüme, uyku, yorgunluk vb. etkenler neticesinde değil de yaşantı sonucu oluşması,
3. Bahsi geçen bu değişikliğin geçici değil en azından belli bir süre kalıcı olmasıdır (Açıkgöz, 2003).

Öğrenebilme becerisine sahip olmak insanı diğer canlı türlerinden ayırarak toplumsal varlık yapan en belirgin özelliktir. Dünyaya gelmiş olduğu an itibarıyla bilinçli bir davranış gösterebilme yetisinden uzak olan insanoğlu, hayatı boyunca yaşaması için gerekli olan davranışları çevresi ile etkileşim içerisinde olarak öğrenmektedir (Korkut, 1999). “Öğrenme olayının bilinçli ve amaçlı olarak gerçekleşebilmesi için bireyin kendi gelişmesini pozitif yönde etkileyecek uygun bir çevreyle etkileşiminin olması ve bu etkileşim sonunda gerekli ve yeterli yaşantıları geçirmesi gerekmektedir” (Sağlam, 2001: 79). “Bu bağlamda öğretim, bireyin davranışlarında kalıcı değişme oluşturmak için,

herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama ya da sağlama faaliyeti olarak tanımlanabilir” (Ertürk, 1972: 83).

“En genel tanımı ile öğretme, öğrenme işinin sağlanmasıdır. Öğretme işi kişi veya gruplar yardımı ile olabileceği gibi gerekli amaç için hazırlanmış özel materyaller sonucunda da gerçekleşebilir. Formal olarak okul ortamında planlanan ve düzenli bir şekilde sunulan öğretme işine öğretim denilse de günümüzde bu tanım geçerliliğini yitirmiştir ve farklı birçok ortam eğitim öğretim aktiviteleri için kullanılmaktadır. Öğretme ortamının sağlanmasında birçok faktör rol oynar. Öğretim ortamına gelen öğrenci müşteri gibi düşünüldüğünde müşteriye hoşnut etmek ve ihtiyaçlarını karşılamak önem kazanan bir unsur olmuştur. Müşteri için bilgiyi gereksinim haline getirmek gerekir. Ancak bu sayede müşteri bilgiyi satın alacak ve kullanacaktır. Bilginin ihtiyaç haline getirilmesinde ise birçok yöntem ve teknikten yararlanılır” (Taşdemir, 2004: 6-7). Bu yöntem ve tekniklerden birisi de öğretim ortamlarını çeşitlendirerek müşterilerin ilgisini arttırmaktır.

“Görüldüğü gibi öğrenme-öğretme süreci, öğrencilerde öğrenmenin gerçekleştiği ve bundan dolayı bireylere istenilen davranışların kazandırıldığı bir süreçtir. Bundan dolayı öğrenme-öğretme sürecinde, belli bir davranışsal amacı kazandırmak için; öğretmenin ve öğrencilerin neler yapması gerektiği, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı, hangi araç, gereç ve materyallere bu süreç içerisinde yer verileceğinin iyi planlanması gerekmektedir. Ayrıca, günümüz toplumları eğitim sistemlerinden; düzenli, dikkatli, sebat gösterebilen, kendilerine olan özgüvenleri oluşmuş, araştırmacı özellikleri gelişmiş, tarafsız, önyargı barındırmayan, yerinde karar verebilen; açık fikirli ve bilginin yayılması gerekliliğine inanan, eleştirel, yaratıcı ve sistematik düşünebilen; karşılaştığı sorunlara çözüm yolları üreten ve bilimsel yöntemin ilkelerini problem çözmede kullanabilen öğrenciler yetiştirmesi yönünde yüksek bir beklenti içerisinde oldukları” (Güleryüz, 2001: 367).

Bu sebeplerden ötürü, içinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında edinilen bilginin daha kalıcı olmasını sağlamak, unutulmasını önlemek ve yaşantılar içerisinde gerekli durumlarda kullanımını sağlayabilmek için çağın özellikleri, değişen şartlar, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar, bilim ve teknolojiye gelişmeler okullarda uygulanan öğretim programlarına yansıtılmalı ve eğitimi okul ortamlarından çıkarıp bilginin edinimde en uygun ortam neresi ise oraya taşınmalıdır. Ders işleyişleri geleneksel anlayışın dışında etkin öğrenmenin gerçekleşebileceği şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu bağlamda, yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı yöntem ve tekniklerin uygulanması önemlidir. Yeni yöntem ve yaklaşımların kullanılması bilgi toplumunda eğitilmiş insan olabilmek için gereklidir.

2. 3. Tarih Öğretimi

Tarih biliminin konusu, zaman içerisinde insanların gerçekleştirmiş olduğu eylem ve davranışları incelemektir. Fakat tarihsel süreç içinde vuku bulmuş olan her olayı inceleyip ortaya koymanın imkânsızlığı da tartışılmaz bir gerçektir. Çünkü pozitivist tarih görüşünde belirtildiği üzere tarihsel bilgi olarak kabul edilebilecek her hangi bir iddianın şu veya bu şekilde bir kanıtla -özellikle de yazılı kanıtla- dayandırılması gerekmektedir. Bu sebeple tarih, geçmişte meydana gelmiş olay ve olgular hakkında kaydedilenlerdir şeklinde tarif edilebilir. Slater, bu düşüncüyü şöyle ifade ediyor: “esas olarak tarih geçmişin incelenmesi ve bununla eş zamanlı olarak geçmiş hakkındaki bilgi ve ifadelerimizi doğrulama biçimidir” (Slater, 1989”dan Akt: Dinç, 2009).

Tarihçinin kendi siyasal ve kültürel görüşlerini bu seçme sürecine katması olasılığı ise kaçınılmaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihe ait bu özellik, tarihçiler tarafından üretilen tarihsel bilginin niteliği ile disiplinin beşeri ve sosyal bilimler içindeki konumuna tesir ettiği gibi; bu bilgilere dayalı olarak yürütülen okullardaki tarih öğretimini de etkilemektedir. Bu yüzden birçok eğitim sisteminde tarih öğretiminin temel rolü kültür aktarımı yoluyla toplumsallaşmanın sağlanması olarak görülmektedir (Hobsbawm, 1997). Steele’ye (1967) göre tarihin bir diğer işlevi ise, insanlara şüpheli ve eleştirel düşünmeyi öğretmek; onları günümüz dünyasının sorunlarıyla yüzleşmeye hazırlamaktır. Ayrıca, White’a (1992) göre tarih öğretiminin temel amacının demokratik bir toplumda gerçekçi, bağımsız ve eleştirel düşünebilen bireyler yetiştirmek olduğunu belirtmektedir (Dinç, 2009).

Geleneksel eğitim anlayışında tarih dersleri, genellikle ders kitapları veya diğer ikinci el kaynakların okunması aracılığı ile öğrencilere bilgi aktarımı şeklinde yürütülüyordu. Geçmiş ikinci el kaynaklardan öğrenen öğrenciler bu kaynaklardaki kayıtların birbirinden farklı olduğunu keşfedeceklerdir. Birinci elden kaynaklar hakkında kendi sorularını sormaya başlamakla, argümanların bu kaynaklarla desteklenmesi gerektiğini kavrayacaklar ve genellikle bir “doğru” cevabın olmadığını göreceklerdir. Bu şekildeki bir öğrenme modeli (sorgulamaya dayalı öğrenme) öğrencilerde tarihsel anlamaya yardımcı olacağı gibi onların zihinsel ve sosyal gelişimine de önemli katkılarda bulunacaktır (Dilek, 2009).

Etkili tarih öğretimi ise geçmiş hakkında güvenilir tanımlama ve açıklamalara ulaşabilmek için yukarıda sözü edilen çeşitli beceriler ile tarih metodolojisinin kullanımına vurgu yapmaktadır. Kaynakların incelenmesi ve yazılı kanıtların belirlenmesi, söz konusu kaynak ya da kanıtı hazırlayan şahısların kişisel düşüncelerinin tespit edilmesi ve yazılı ya da diğer türden kaynaklardaki düşüncelerin arka planda kalan anlamlarının araştırılması

süreçleri tarih metodolojisinin öğretimi kapsamındaki bazı unsurlardır (Mclsaac, 1996: 15-18”den Akt: Dinç, 2009).

Tarih öğretimi aracılığıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen zihinsel beceriler üst düzey düşünme becerileri olup, demokratik toplumda bireylerde bulunması gereken nitelikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda kazandırılması hedeflenen zihinsel becerilerin bir kısmı aşağıdaki gibidir:

1. Çevirme ve dönüştürme (Translation)
2. Yorum (Interpretation)
3. Uygulama (Application)
4. Değer biçme (Extrapolation)
5. Değerlendirme (Evalutaion)
6. Analiz (Analysis)
7. Sentez (Synthesis),(Gunning, 1978”den Akt: Demircioğlu, 2005).

Diğer branşlarda olduğu gibi, tarih öğretmenleri de konularını etkili bir şekilde öğretmek için çeşitli öğretim stratejilerine ihtiyaç duyarlar. Görsel ve belgesel materyallerden yararlanılması bu yöntemin kullanımındaki verimi artırır (Husbands, 1996”dan Akt: Akbaba, 2005). Gurvey ve Krug, (1977) yeni konuların öğrencilere sunumunda tarihsel kalıntı ve eşyalar, resimler, paralar, haritalar gibi görsel materyallerin önemini vurgulamışlardır.

Tarih öğretiminde istenilen verimin alınabilmesi için, beyni maksimum düzeyde işletecek öğretim stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılması gerekmektedir. Başka bir deyişle, anlamlı öğrenme; ancak beynin öğrenme kuralları ışığında yürütülen öğrenme etkinlikleriyle mümkün olabilir. Caine 'ye (2002) göre beyin temelli eğitim şu iki temel özelliğe dayanmaktadır;

1. ‘Öğrenenler için, hayatta iç içe, zengin ve uygun tecrübelerin tasarlanması ve ahenkli bir şekilde uygulanması’
2. ‘Öğrenci tecrübelerinin anlamın özünü kavrayacak şekilde işleyişinin sağlanması’

A. Beyin Temelli Öğretim Yöntemleri

- i. Bütünleştirilmiş Program
- ii. Tematik Öğrenme
- iii. Konuya bağlı Ahenkli Düzenleme
- iv. İşbirliğine Dayalı Öğrenme

B. Beyni Güçlendiren Öğretim Stratejileri

- i. Varsayımsal Düşünme
- ii. Tersinden Düşünme

- iii. Farklı Görüşlere Göre Analiz Etme
- iv. Tamamlama
- v. Kavram ve Zihin Haritalarını Oluşturma
- vi. Benzerlik ve Farklılıkları Ortaya Koyma
- vii. Farklı Sembol ve Sistemler Kullanma (Cardellichio ve Field,1997”den Akt: Demircioğlu, 2005).

Tarihin nasıl yazıldığı, bize nasıl ulaştığı öğrencilere öğretilmelidir. Aksi takdirde tarih öğrenmek bir dizi iddianın ezberlenmesinden başka bir şey değildir. Bu yöntem ile öğrencilerin tarihi aktif ve kalıcı şekilde öğrenmelerinin sağlanacağını savunmuştur (Işık, 2008). Yazarlar, öğrencilerin geçmişteki olay ve durumlara ait sahneleri doğru ve gerçekçi bir şekilde zihinlerinde canlandırabilmeleri için görsel malzemelerin sundukları imgelerin çok yararlı olduklarını ifade ediyorlar (Gurvey ve Krug, 1977). Ayrıca, tarihsel belge ve haritalar ile çeşitli diyagram, karikatür, poster vb materyallerin kullanımı da sınıf içinde tarih öğretiminin daha ilgi çekici, zevkli ve anlamlı kılmaya yarayan diğer bazı etkinliklerdir (Husbands, 1996: 9”dan Akt: Akbaba, 2005). Görsel malzeme ile çalışmak kuşkusuz tarih öğretiminde son derece önemli bir yere sahiptir. Ancak, “tarih derslerinde kullanılan resimler, maketler, fotoğraflar gerçek nesne ya da yapıtın yerini tutamaz” (Madi, 2006). “Bir nesneyi ellemekle nesnenin daha açık, daha kesin ve daha kolay anlaşılır, anımsanır imgeler yarattığını araştırmalar kanıtlamıştır. Bilgiyi elde etmede daha fazla duyuların kullanılması, imgeyi daha açık seçik ve daha uzun süreli kılmaktadır” (Madi, 2006). Müzelerdeki eğitim etkinlikleri de öğrencinin pek çok duyuyu bir arada kullanarak kalıcı deneyimler elde etmesini sağlamaktadır.

Kanıt değerlendirme yeteneği, tarih dersleri işlenirken sınıfta ya da okul dışı ortamlarda faydalanılacak birincil ve ikincil kanıtların kullanımı ile mümkün olabilmektedir. “Tarihi olayın somut bir tespiti olan kanıt bu yönüyle tarih öğretiminde bir laboratuvar hizmeti yüklenir. Tarihi gerçekliğin gelip geçici olmayan bir ürününü bugüne ve sınıfa taşıyarak gözlem yapma imkânı sunar” (Safran ve Köksal, 1998”den Akt: Akbaba, 2005).

Tarihsel olguları aktarmak, eleştirel ve analitik bir öğrenmeye uygun bir biçimde sunmak için, öğretim materyali olarak, mümkün olan en geniş kaynak yelpazesinin kullanılmasının gerekliliğini belirtmiş, daha özelden, halka açık arşivlerden, filmler, belgeseller ve görsel-işitsel ürünlerden, bilişim teknolojisi yoluyla iletilen (bireysel ve kolektif olarak öğretmen gözetiminde incelenmesi gereken) malzemelerden, öğrencilere yakın geçmişlerindeki hadiselerle güncel düzeyde gerçekçi bir bakış açısı kazandıran, Avrupa genelinde kurulmuş her türlü 20. yüzyıl müzesinden ve tarihi önem taşıyan mekanlardan yararlanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Akbaba, 2005).

Adıgüzel (2000), eğitimin belirli bir zaman ve planla sınırlı olan öğretimden farkını, yaşam boyu devam eden bir süreç oluşu ve öğrenmeyi insanın tüm yaşamına yaymış olmasıyla ifade etmekte, öğretimi belli bir amaç için gereken bilgileri verme, öğrenmeyi kolaylaştıracak düzenlemeyi yapma, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme eylemleri olarak tanımlamakta, öğrenmeyi ise, belli bilgi, beceri ve anlayışları edinme, davranışlarda her zaman ya da kimi durumlarda yaşantıların oluşturduğu değişme olarak açıklamaktadır. “Çocuk ve ergenler hatta yetişkinler için öğrenme ortamları acaba sadece okullar mıdır?” sorusu ile okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediği öğrencilere yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışları kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistem olarak açıklanmakta, okulun çoğunlukla çocuk ve ergene yaparak, yaşayarak öğrenme ortamları sunmayı başaramadığı, onların hayal güçlerini oyun, deney gibi “birlikte yapma” odaklı etkinliklerle zenginleştiremediği, okuldaki öğrenme ortamının daha çok kuramsal bilgilerin aktarımına yönelik olduğu öğrenmenin daha çok not almaya odaklanmış görüntüsü verdiği, oysa okulun, öğrenmenin ve bilginin tek kaynağı olmadığı ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2000). Bu nedenle müzeler, galeriler, parklar, sanat ve kültür merkezleri gibi farklı ortamların okulun sahip olduğu işlevleri, hedef, içerik ve yöntemlerin oluşturulmasıyla eğitsel etkinlikleri gerçekleştirebileceği, eğitim bilimlerindeki ve müzecilik anlayışındaki değişimlerin müzelere temel işlevlerinin yanında farklı görevler de yüklemekte olduğu, okula alternatif ya da sınıftaki öğrenmeyi destekleyecek düzeyde bir öğrenme ortamı oluşturması en önemli işlev olarak görülmektedir.

“Müze sözcüğü (eski Yunanca’daki karşılığı ile Museon), Zeus ile bellek tanrıçası olarak bilinen Mnemosyne’nin kızları ve ilham perileri olarak bilinen dokuz Mousa’nın yaşadığı ev anlamına gelmektedir” (Erhat, 2006: 208). “Müze kelimesinin modern çağdaki bilinen anlamına en yakın anlamıyla karşılık bulduğu mekân ise, M.Ö. 4. yüzyılda kurulan İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi’dir. İnsanlık, tarihin her döneminde hem kendisinin hem de doğanın ürettiği nadir nesnelere toplamış, biriktirmiştir ve saklamıştır. Eski Yunan’da toplanan bu koleksiyonlar, tanrılara sunulan adaklardan oluşan ve genellikle tapınaklarda toplanan ürünlerdir. Ortaçağ döneminde ise bu fonksiyonu kilise ve saraylar üzerlerine almışlardır. Ortaçağ koleksiyonlarının amacı ise Hıristiyanlığın gücünü, kilisenin egemenliğini dünyaya karşı bir gösteri vasıtası olarak sunulması, okuma yazma bilmeyen halka İncil’in görselleştirilerek öğretilmesidir” (Artun, 2006: 30).

Gartenhaus’un (2000: 43) ifade ettiğine göre; “Nesneler en az tarihin kendisi kadar çeşitlilik göstermektedir ve onlarla her yerde karşılaşmak mümkündür. Kullanılmış bir eşyanın satışı sırasında bir gramfon keşfedilebilir. On yıllık eski giysilerle dolu bir bavul tavan arasında bir kenara atılmış olarak bulunabilir. Geçmişten gelen nesnelere çevremizi

kuşatırlar. Ancak, bize daha kapsamlı bir bakış açısı sunmak üzere, müzelerde özel bir zamana ait nesnelere bir bağlam içinde sergilenirler.”

Müzelerin geleceğe yönelik eğitsel, araştırmacı, yaratıcı ve yönlendirici işlevine yönelik vurguda bulunan çağdaş bir müze tanımı ise, (Atagök, 1999: 137) tarafından şu ifadelerle yapılmıştır. “Müze, toplumun bilimsel ve kültürel geçmişini yansıtan ve geleceğini biçimleyecek unsurları araştıran, toplayan, koruyan, sergileyen, belgeleyen, yaşatan ve yönlendiren yaygın bir kurumdur.”

Müzeler sunmuş oldukları ile insanlığın bütün buluş ve eserlerini maddi kanıtlar ortaya koyarak görmeyi ve bununla birlikte geçmişte bulanık ve donuk kalmış görüşleri, düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan kurumlardır. Müzeler “kaybedilmiş olan önemli kültür parçalarının tutulduğu yer” olarak ifade edilirken artık günümüzde öğretimde temel otantik bir nesne olarak da kabul görmeye başlamıştır. 21. yüzyıl itibarıyla müzeler “gözlem, yaratıcılık, hayal gücü ve estetik duygunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunan başlıca yaygın eğitim kurumlarıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Atagök, 1999: 137). Bu ifadenin yanında uluslararası seviyede kabul görmüş tanımlar da ele alınacak olunursa hepsinin belirli bir düzeyde ortak yönleri olduğu net bir şekilde görülmektedir. Sözü edilen uluslararası kuruluşlar arasında önemli yeri olan üç kuruluşun yaptığı tanımlar şu şekildedir;

Uluslararası Müzeler Birliği (The International Council of Museum) ICOM (2009) ‘un yapmış olduğu tanıma göre; “Müze, toplumun ve toplum gelişiminin hizmetinde olan araştırma, eğitim, eğlence amaçları ile insana ve çevresine ilişkin maddi kanıtları toplayan, bu kanıtları saklayan, araştıran, aktaran, sergileyen, kamuya açık olan, kar amacı gütmeyen bir kurumdur” (Demir, 2001: 3-4)

İngiltere Müzeler Birliği’nin (The Museum Association United Kingdom) yapmış olduğu tanımlamaya göre; müze kamu yararı için maddi kanıtları ve bu kanıtlarla ilişkili bilgileri toplayan, belgeleyen, koruyan, sergileyen ve yorumlayan bir kurumdur (Gerçek, 1999).

Son olarak, Amerikan Müzeler Birliği’nin (The American Association of Museum) yapmış olduğu tanımlamaya göre; “Müze, varlığının başlıca hedefi geçici sergiler düzenlemek olmayan, federal ve eyalet vergilerinden muaf olan, topluma açık olan, toplum çıkarları çerçevesinde yönetilen, sanatsal, bilimsel (canlı ya da cansız), tarihsel ve teknolojik materyaller de dâhil olmak üzere, eğitimsel ve kültürel değerlere sahip nesne ve örnekleri koruyan, muhafaza eden, inceleyen, yorumlayan, bir araya getiren ve toplumun öğrenmesi ve eğlenmesi için sergileyen kar amacı gütmeyen daimi bir kurumdur. Bu sebeple müzeler bir önceki cümlede belirtilen gereklilikleri karşılayan botanik bahçelerini,

zooloji parklarını, akvaryumlar, tarihi kuruluşları, tarihi evleri ve mekânları da içermektedir” (Gerçek, 1999’dan Akt: Akengin, 2011:10).

Cumhuriyetin ilk eski eserler ve müzeler genel müdürü Hamit Zübeyir Koşay’a göre müzeler; bulunduğumuz çağda müze, sanat, ilim ve kültür eserlerini bir araya toplayarak sergileyen ve umumun ziyaret ve istifadesine sunan bir kurumlardır (Gerçek, 1999). Ülkemizdeki resmi elden edinilen veriler incelendiğinde; kültür Bakanlığı’nca yürürlüğe konan; Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği (1990: 1)’ne göre “ müzeler kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur.”

Uçankuş, (2000: 971) ise yapmış olduğu tanımlamada müzeyi “geçmiş çağların, dönemlerin, yaşamış toplulukların sanatsal, tarihsel, bilimsel, kültürel kısaca uygarlık ürünlerini derleyen, koruyan ve bunlardan koleksiyonlar meydana getirerek depolayan ve sergileyen, halka açık resmi ya da özel sanat, bilim ve kültür kuruluşları” olarak tanımlamaktadır.

1989 tarihli 20257 sayılı Resmi gazetede yayınlanan yönetmelikte ise müze şu şekilde tanımlamıştır “kültür varlıklarını tespit eden, bilimsel metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın eğitimini, bedii zevkini yükselten dünya görüşünü geliştirmede etkin olan daimi kuruluşlardır”. Yapılan bu tanımlamada, kültür varlıklarından söz edilmesine rağmen, tabiat varlıkları müzelerde sergilenen varlıkların kapsamı dışında bırakılmıştır (Gerçek, 1999: 11).

Müzeler oluşturulduğu ilk dönemlerden günümüze kadar geçen sürede, kültürel değerleri toplum yararına korumayı ve değerlendirmeyi amaç edinirlerken, sonraları bu amaçlar, toplumun eğitim ve öğreniminin artırılması, güzelduyu görgüsünün yerleşmesi, bulunduğumuz anın, geçmişin ve giderek geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal gelişimlerin desteklenmesi ve halkın eğlenerek zamanını değerlendirmesine ve ayrıca eğitimine dönüştürmüştür. 1950’li yıllarda müzecilikte temel amaç kültür ve bilimin toplumun her kesimine aktarılması olarak gelişmiş, bu sebepten dolayı müzecilikte “eğitim” toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemeyi yönlendiren bir işlev olarak önem kazanmıştır. Günümüzde müzeler birer yaygın eğitim kurumu olarak halkı eğitmeyi, kültür ve bilimi topluma aktararak yaymayı amaç edinerek, iletişim ve halkla ilişkileri başlıca yöntemler olarak kullanmaya yönlenmişlerdir (Gerçek, 1999).

Adıgüzel (2000: 133-134)’deki tanımında, müzenin amaç ve işlevini “toplumun öğrenim ve eğitiminin gelişmesi, estetik olgusunun gelişmesi, yaşanan anın, geçmişin ve geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişmelere yön verilmesi ve halkın

eğlenirken gelişimini sürdürmesi ile zamanın değerlendirilmesi müzelerin amaçları arasında yer alırken bu sundukları imkânlar ile de müzeler yaşam boyu öğrenmeye olanak yaratan bir kurum” niteliği kazanmakta olduğu şekliyle ifade etmiştir.

“Günümüzde müzeler hali hazırda bilinen işlevlerini daha da aşmış, toplumu eğitime, kültür seviyesini arttırma gibi amaçları da üstlenerek yaygın eğitim kurumu niteliği kazanmıştır. Bu durumun neticesinde koruma ve belgelemenin yanı sıra, eğitimim, tanıtım ve topluma dönük iletişimin önem kazanmıştır” (Atik, 1999: 155). Müzelerin toplama, sergileme ve koruma gibi görevleri herkes tarafından bilinen görevleridir. Diğer taraftan, günümüzde müzelerin en önemli görevlerinden birisi de eğitimidir. Müzelerin her bir görevi çok önemlidir. Eğer müzeler esere ulaşamazsa, onu koruyup sergilemezse zaten eğitim görevini yerine getiremez. Eğitim süreklilik arz eden bir kavramdır. Eğitimin temel amacı, insanın sahip olduğu niteliklerin arttırılmasıdır. Bu niteliklerin arttırılmasında ve kesintisiz olarak geliştirilmesinde müzelerin önemli bir yerinin olduğu söylenilebilir.

2. 4. Müze Türleri

“Müzeler alt türlere ayrılırken farklı sınıflandırmalara gidilebilir. Fakat genel olarak müzelerin türlere ayrılırken dört bölüme ayrılacak şekilde, bağlı oldukları idari birim, bölgesel özellik, işlevsel yapı ve koleksiyon çeşidi dikkate alınır. Bu bölümler temel alınarak oluşturulan daha ayrıntılı gruplamalardan bir diğerinde ise müzeler; sergiledikleri koleksiyonlarına göre, idari yapı içerisinde bağlı buldukları birime göre, hitap ettikleri ziyaretçi profiline göre, koleksiyonlarını sergileniş yöntemlerine göre ayrılmışlardır” (Madran, 1999: 6-13).

Sergilenen koleksiyonların çeşidine göre müzeler; koleksiyonun, öğrenme, yarar sağlama ya da zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü şeklinde yapılan tanımı gereğince; kökenine, doğasına, nicelik ve/veya niteliğine, kronolojik bütünlüğüne göre benzer ya da ilişkili nitelikteki malzemeleri ile koleksiyonlar tutarlı gruplar oluştururlar: (Atagök, 1999). Bunlar aşağıdaki gibidir;

1. Genel Müzeler
2. Etnografya Müzeleri
3. Arkeoloji Müzeleri
4. Doğa Tarihi Müzeleri
5. Sanat Müzeleri
6. Jeoloji Müzeleri
7. Tarih Müzeleri
8. Bilim Müzeleri

Bağlı Olduğu İdari Birime göre Müzeler;

1. Devlet Müzeleri
2. Askeri Müzeler
3. Yerel Yönetim Müzeleri
4. Bağımsız ya da Özel Müzeler
5. Üniversite Müzeleri
6. Ticari Kuruluş Müzeleri

“Yönetim biçimlerine göre müzelerin sınıflandırılması ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi müzelerin özelliklerine göre de farklılıklar gösterebilir. İdari birim, bir müzenin sorumlu olduğu üst düzey yönetim otoritesini kastedilmektedir. Bu otorite; bir bakanlık, bir devlet kurumu, bir yerel yönetim kurumunun yönetim kurulu, şirket kar düşüncesinden bağımsız bir kuruluş gibi bir idari birim olabilmektedir” (Madran, 1999: 6-18).

Hizmet Verdikleri Bölgenin Niteliğine Göre Müzeler

1. Ulusal Müzeler
2. Bölgesel Müzeler
3. Yerel Müzeler

“Ulusal müzeler daha geniş bir sunum yelpazesine sahiptirler ve konu ya da içerik çeşitliliği içermektedirler. Diğer taraftan, yerel müzelerin belirli uzmanlık alanlarını yansıttıkları söylenebilir” (Madran, 1999: 6-18).

Hitap Ettikleri Ziyaretçi Niteliğine Göre Müzeler

1. Eğitici Müzeler
2. Uzmanlaşmış Müzeler
3. Genel Toplum Müzeleri

Hedef kitlesi toplumun belirli kesimleri olan (çocuklar, gençler, öğrenciler akademisyenler, özel koleksiyoncular gibi) müzelerin ilk iki seçeneğe dahil olduğu, genel ilgi alanları ve geniş kitlelere hitap eden müzelerin ise üçüncü seçenek ile tanımlandığı söylenebilir.

Koleksiyonlarını Sergileme Yöntemlerine Göre Müzeler

1. Geleneksel Müzeler
2. Açık Hava Müzeleri
3. Anıt Müzeler

“Yalnızca tarihi değil, aynı zamanda doğal değerler, çağdaş bilim ve sanat anlamında da yeterli kültürel alt yapısını oluşturacak koşulları bulunan ülkemizin müzecilik alanında güncel gelişimleri izlemesi günümüz koşulları düşünüldüğünde kaçınılmaz bir gerçek olarak değerlendirilmektedir” (Madran, 1999: 6-18).

2. 5. Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi

“Fatih Sultan Mehmet dönemi Osmanlı’da koleksiyonculuk alanında önemli gelişmelerin yaşandığı dönem olarak dikkat çekmektedir. Fatih Sultan Mehmet’in bu doğrultudaki ilk çalışması Bizans dönemine ait olan imparator lahitlerini ve eserlerini, Topkapı Sarayının ikinci avlusunda toplattırmasıdır” (Pasinli, 1996: 197). Ata yadigarı Osmanlı padişahlarının eserleri ve hazinelerinin ise Yavuz Sultan Selim (1512-1520) döneminde değerlendirildiği görülmektedir. Özellikle Yavuzun Doğu Seferi ve bu sefer sonunda fethettiği yerlerden getirdiği Kutsal Emanetlerle birçok değerli eser Osmanlı koleksiyonunun zenginleşmesine katkı sağladığı söylenilebilir. Sultan III. Murat (1574-1595) döneminde Yedi Kule Hisarında tutulan Osmanlı hazine eşyaları, Topkapı Saray’ına götürülmüştür” (Buyurgan, 2007: 82). “Osmanlıda bugünkü anlamı ile müzecilik kavramının ortaya çıkmasının, batılılaşma yoluyla olduğunu söylenilmesi mümkündür. 18 yüzyılın ilk yarısından 19. yüzyıl ortalarına kadar devam eden süreç sonunda ilk Osmanlı müzesi 1868 yılında gerçekleştirilen, antik çağ eserlerinden meydana gelen koleksiyonuyla Müze-i Hümayun’ dur ve bu durum Osmanlı müzeciliğinin resmi başlangıcı olarak kabul edilmektedir” (Gerçek, 1999: 136).

Cumhuriyet dönemi için gerçekleştirilen müzecilik çalışmalarına bakacak olursak, 19. yüzyılda Avrupa’nın ulus-devletleşme sürecinde müzenin ortak bir geçmiş oluşturma konusundaki işlevsel nitelikteki toplumsal rolünün etkileri ile birlikte, Cumhuriyet’in kuruluşunu takip eden yıllarda Türkiye’de de etnografya koleksiyonunun toplanmasının Avrupa’daki hareketin bir yansıması olduğu söylenilebilir. Bu yıllarda eski eserlerin mülkiyeti, korunması, bakım ve onarımı farklı devlet kurumlarına dağıtılmışsa da, merkezîyetçi anlayış devam etmiştir (Madran, 1977). 1920 yılında kurulan ilk Millet Meclisi Hükümeti tarafından Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı “Türk Eski Eserler Müdürlüğü” oluşturulur ve her türlü arkeolojik ve etnografik eserin toplanmasına ve korunmasına yönelik çalışmalar burada yürütülür. Kurum, daha sonra Hars [Kültür] Müdürlüğü adını alır; görevleri şunlardır:

1. Eski eserleri korumak ve sürekli olarak denetimini gerçekleştirmek,
2. Kütüphanelerin korunmasını sağlamak,
3. Tarihi anıtları belirlemek,
4. Türk etnografyasına ait belgeleri bir araya getirmek.

“Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat” isimli bir belge 1922 yılında Hars Müdürlüğü tarafından valiliklere gönderilmiştir ve eski eserlerle ilgili tüm işlemleri yürütme konusunda yetki, merkezde Hars Dairesi’ne verilmiş, illerde ise Maarif Müdürlüklerine devredilmiştir. Arkeolojik kazı ve sondajlama yetkisi ise Hars Dairesi’ne verilmiş ve tüm işlemlerin Asar-ı Atika Nizamnamesi’ ne uygun olarak yapılması gerektiği özellikle ifade

edilmiştir (Madran, 1977). 1923 yılında Atatürk'ün emriyle kurulan Heyet-i İlmiye, Ankara'da bir müze kurulması, Eski Eserler Tüzüğü'nün yeniden düzenlenmesi ve döneme göre yenilikçi bir yaklaşımla, okul müzeleri açılması konusunda yetkilendirilmiştir. 14 Ağustos 1923 tarihli Millet Meclisi Hükümet Programında ise, uygun merkezlerde milli müzeler kurulacağı belirtilir (Atasoy, 1992).

Saraylar, kasırlar, taşınmazlar ve bunlarla ilişkili ilgili tüm eserlerin ve değer içeren taşınır eserlerin Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) yönetimine bırakılması ise 3 Mart 1924'te halifeliğin kaldırılmasına ilişkin kanunla gerçekleşmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm medreseler ve arsaları, 1925'te kapatılan tekke, zaviye ve türbelerin yönetimi ve korunması, Maarif Vekaleti'ne bırakılmıştır. Kale ve kuleler ise 1930 tarihli Belediyeler Kanunu ile belediyelere devredilmiştir. 1927 yılında Topkapı Sarayı Müzesi'nin büyük bir kısmı ile Türk ve İslam Eserleri Müzesi ziyarete açılır. Bu yıllarda eski eserlerin korunması ve müzeciliğe ayrılan ödenek Maarif Vekaleti ve Evkaf Umum Müdürlüğü bütçesi kapsamında genel bütçenin % 0,5'ine (binde beş) karşılık gelir (Madran, 1977).

Müze ve sergi kolları ise 1930'lu yıllarda kurulan Halkevlerinde oluşturulur (Zeyrek, 2006). Halkevlerinde bu kollarda görev yapanlar, tarih, sanat eseri ve müze kültürünün yaratılması alanlarında çalışırlar (Atasoy, 1992). Merkezi yapılanma içerisinde Türkiye'deki müzelerin bağlı olduğu bakanlıklar sık sık değişmiştir. Müzeler, Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar Maarif Vekaleti'ne bağlı Müze-i Hümayun Umum Müdürlüğü'nce idare edilmiş; kuruluştan sonra da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olmaya devam etmiştir. 1971 yılına gelindiğinde ise önemi giderek artan müze çalışmaları, aynı yıl bağımsız bir bakanlık olarak kurulan Kültür Bakanlığı tarafından yürütülmeye başlanılmıştır. Kültür Bakanlığı 1972 yılı içerisinde lağvedilip tekrar kurulmuş ve bu süre zarfında müzeler de Başbakanlık Müsteşarlığı çatısı altına geçmiştir (Özkasım ve Ögel, 2005).

"Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" ise müzelerin resmi olarak yapılanması amacı güdülerek 2863 sayılı 1983 yılında yürürlüğe geçirilmiştir. Yürürlüğe geçirilen bu kanun ile birlikte kültür varlıklarıyla ilgili işlemler tanımlanmış ve teşkilatlanma yapısı oluşturulmuştur. Kültür Bakanlığı'nın teşkilat semasında müzeler, "Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü" altında yapılandırılmıştır. Teşkilatın görevleri arasında arkeolojik kazılar, koruma, bakım-onarım ve yayınlar gerçekleştirmek başlıkları yer almaktadır. Bu görevler haricinde bakanlık tarafından verilecek benzeri görevleri gerçekleştirmek gibi ucu hayli açık bir madde daha eklenilmiştir. Bu durum, müze çalışanlarının uzmanlık alanlarına ilişkin yürüttükleri görevlerin yanı sıra müze içi ve müze dışı birçok işi de üstlenmelerine neden olmuştur. Merkezi teşkilat içerisinde, kurum personelinin eğitimine yönelik Personel Dairesi Başkanlığı yer almaktadır.

“Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği” ise 1990 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğe göre müze, kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur. Yönetmelikte yer alan müze tanımı, ICOM (Uluslararası Müze Örgütü)’un 1989 tarihindeki müze tanımından oldukça farklı olduğu görülmektedir. ICOM’un 1989 yılındaki müze tanımında müze; toplumun ve gelişiminin hizmetinde, halka açık, insanın ve yaşadığı çevrenin somut örneklerini toplayan, koruyan ve bunlara ait bilgiyi araştırma, toplumun eğitim ve beğenisi için sergileyen, kar düşüncesinden bağımsız, sürekliliği olan kurumdur (ICOM, 2009). ICOM tanımında bulunan “insanın ve yaşadığı çevrenin somut örneklerini” kavramı yönetmelikteki müze tanımında “kültür varlıkları sözcüğü” ile özellikle vurgulandığı görülmektedir. Diğer taraftan kurumun kar amacı gütmeyeceği, toplumun ve gelişiminin hizmetinde, topluma açık olduğu yolundaki ifadeler ise Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği’nde tam olarak karşılık bulamadığı görülmektedir. Oysa 1960’lı yıllardan itibaren dünyada müzecilik alanında yaşanan en önemli değişimlerden biri, toplumdaki farklı kültürel katmanlara hizmet etmesidir. Müzenin içinde yer aldığı topluma ait kültürel mirasın yine müze tarafından korunması, toplumun müzeyi benimsemesi noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Resmi gazetede yayınlanan 30/04/1990 tarih ve 1578 sayılı “Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği” (1990)’nde müze faaliyetleri şöyle ifade edilmiştir:

1. Hâlihazırdaki eserlerle, mümkün olduğu kadar kronolojik bir sistem içinde ilmi teşhir yapılır.
2. Depolardaki eserler sağlıklı bir şekilde korunur; depolar ilmi çalışmalara imkan verecek şekilde düzenlenir.
3. Kadrosunda bulunan uzman elemanları ile taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları üzerinde ilmi araştırmalar yapılır; tanıtılması sağlanır.
4. Müzede ve müze dışında eğitici kurslar, konferanslar, geziler düzenlenir. Çevrenin kültür hayatının geliştirilmesine, kültürel ve turistik değerlerimizin halka tanıtılmasına, eski eser sevgisinin uyandırılmasına, eski eser kaçakçılığı, tahrip ve gizli kazılarla yurdun milli değerlerini yok edici faaliyetlerin önlenmesine çalışılır.
5. 2863 sayılı Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının müzelere kazandırılması için gerekli tedbirler alınır.
6. 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesi sağlanır.

7. Görev verildiği takdirde, 2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tespit çalışmaları yapılır, tescil ile ilgili belgeler hazırlanır.

Müze sergilerinin kronolojik bir bakış açısıyla ve bilimsel araştırmalara olanak sağlayacak şekilde sergilenmesi maddesinde de açıkça görüldüğü gibi müzelerin nesne odaklı bir kurum olarak ele alındığı, koleksiyonun ise yalnızca bilimsel kanıt niteliği taşıdığı yaklaşımına sahip olduğu yönetmelikteki faaliyetler incelendiğinde açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Oysa müze bilimin ele alındığı bölümde de belirtildiği üzere, müze nesnesi aracılığıyla toplumla iletişimin geliştirilmesi beklenmektedir. Müze koleksiyonundan farklı hikâyeler yaratarak sergi oluşturmak, koleksiyonun sahip olduğu bilginin tüm katmanlara yayılması ve müzelerin toplumla iletişiminin güçlü kılınması açısından vazgeçilmez bir unsurdur. Yönetmelikte müze çalışanlarının görev tanımlarına ilişkin araştırma ön planda tutulmuş, bu durum konu odaklı disiplinlerden gelen kişilerin müzeleri ihtisas alanı olarak görmelerine neden olmuştur. Müze çalışanlarına müzecilik mesleğini cazip kılacak, mesleki eğitimlerine ve görevleri başında mesleki gelişimlerini devam ettirmelerine ilişkin ölçüt, tavsiye ve teşvik edici bir yaklaşıma sahip olunmadığı da dikkat çeken bir ayrıntıdır.

2. 6. Öğrenme Kuramları ve Müzede Öğretim

Müzeler birer eğitim ortamı olarak düşünüldüğünde, müzelerdeki öğrenmenin planlanmasında ve değerlendirilmesinde öğrenme teorilerinden yararlanılmaktadır. İnsan davranışını, uyarıcı tepki ilişkisiyle açıklayan davranışçı model; bir uyarıcı olarak sergilerin kullanımı aracılığıyla müze sergilerinde ve tasarımlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Davranışçı model ziyaretçilerin dikkatini çekme ve sergide tutma açısından sergi etkinliğinin çalışılmasında, müze uzmanlarına rehberlik etmektedir.

Çocukların dünyayı bilişsel yapılar yoluyla anladığını ve çocukların bilginin yaratılması sürecine etkin olarak katılmaları gerektiğini savunan bilişsel psikoloji ve dolayısıyla Piaget'in düşünceleri sergi geliştirme süreçlerini etkilemiştir. Onun teorisinin en büyük bileşeni müze alanında uygulanmıştır.

Bilişsel psikolojiye göre öğrenme için öğrenen ile çevre arasında etkin bir değiş tokuş sürecinin yaşanması gerekmektedir; bu düşünce, katılımlı sergilerde uygulanmıştır. Bilişsel kuramın, insan gelişimiyle ilgili olarak beklediği basamaklar, müzelerde öğrenme deneyimleri için sıklıkla kullanılmaktadır. Bilgi algıyı nasıl etkiler ve dil nasıl kazanılır konularını inceleyen Bruner'in "keşif yoluyla öğrenme" konusundaki çalışması çok etkili olmuştur ve müzeler tarafından geniş olarak kullanılmıştır. Keşif yoluyla öğrenme, özellikle bilim müzelerinde açık uçlu deneyimlerin yaratılmaya çalışılmasında sıklıkla kullanılmıştır.

Gardner, yakın zamanlarda ABD'deki müzelerde geniş olarak uygulanan çoklu zeka kuramını geliştirmiştir. Bu bilişsel çalışma bütün insanların "8 zeka türü" aracılığıyla dünyayı kavrayıp, dünyaya yaklaştıklarını önermektedir. Bunlar, cinsel, mantıksal-matematiksel uzamsal, kinestetik, fiziksel, kişilerarası, içsel ve doğa zekalarıdır. Gardner'in düşünceleri resmi ve resmi olmayan eğitim ortamlarında çok etkili olmuştur. Smithsonian Ulusal Müzesinde Dokun-bana (Hands-on) Tarih Odası Çoklu Zeka Kuramına dayanarak geliştirilmiştir. Çoklu Zeka Kuramı müzelerde öğrenmenin incelenmesinde kullanılmaktadır (Greenhill ve Moussouri, 2002). Her bir öğrenen bireysel olarak (ve sosyal olarak) adamları inşa eder (Hein, 1998: 89'dan Akt: Şahan, 2005).

Yapısalcı yaklaşım hem resmi hem de resmi olmayan eğitim ortamlarında uygulanabilir. Yapısalcı yaklaşım George Hein tarafından müzelerde resmi olmayan öğrenmeyi anlamanın, yorumlamanın ve değerlendirmenin bir yolu olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Eğitim günümüzde müze ve galerilerin çekirdek fonksiyonu olarak görülmektedir. Müzelerin eğitim rolü hem müze uzmanları hem de toplum tarafından bilinmektedir. Müzelerin eğitsel rolüne odaklanmak, müzelerde ziyaretçiler nasıl öğrenir ve öğrenmenin doğası nedir sorularını da beraberinde getirmiştir. Bütün çabalarına rağmen araştırmacılar, halen müzelerde öğrenmenin ortak bir tanımı bulamamışlardır. Bunun nedenlerinden biri, öğrenmeyle ilgili pek çok araştırmanın format olarak, okul temelli, eğitim ortamlarında yapılmasıdır. Ayrıca, öğrenme dar bir şekilde tanımlanmıştır ve bu araştırmaların bulguları müze ve galeriler için kolaylıkla dönüştürülememiştir.

Müze ve galerilerde ve diğer okul-temelli olmayan çevrelerde öğrenme sık sık resmi olmayan öğrenme ya da serbest-seçilmiş (free-choice) öğrenme olarak tanımlanmıştır. Serbest-seçimli öğrenme resmi olmayan öğrenme çevrelerinde meydana gelen öğrenmenin çeşitlerinin tanımlanmasında ayrı bir kavram olarak önerilmiştir (Falk ve Dierking, 1998). Müzelerde ve galerilerde öğrenme genel olarak koleksiyon veya müze içindeki sergilere dayanmaktadır; bu yüzden müzelerde ve galerilerde öğrenme, zengin ve karmaşık alanlarda işlemektedir ve somut materyal maddelerine (nesnelere ve sergiler) odaklanıldığı için kitaplardaki soyut öğrenmelerden niteliksel olarak farklılık göstermektedir. Müzelerde öğrenme karmaşıktır. Müzelerde uygulanacak yeni araştırmalarda hem öğrenme çevresinin doğası hem de ziyaretçilerin sahip oldukları farklı öğrenme deneyimleri göz önünde bulundurulmalıdır (Hooper-Greenhill ve Moussouri, 2002).

2. 7. Müzede Eğitim

İçinde bulunduğunuz modern çağda eğitim faaliyetleri okul binasının sınırlarından çıktığı, yaşamın bütün alanlarına yayılmaya başladığı görülmektedir. Eğitim anlayışındaki

gelişmelere paralel olarak müzelerin de sahip oldukları potansiyelleri paylaşmak, varlıklarını sürdürebilmek için tüm toplumla iletişim içerisinde olmalarının gerekliliği anlaşılmış ve bunu başarabilmek için de eğitim işlevlerini daha etkin olarak kullanmaya başlamışlardır. Eğitim ve müzecilik anlayışlarındaki insan merkezli değişimlerin ve elde edilen gelirlerin, müze eğitiminin ortaya çıkması konusunda önemli bir rol oynadığı söylenilebilir. Müzeler günümüz eğitim anlayışının beklentilerine cevap verebilen kurumlar arasındadırlar. Kısacası toplum ve müzeler arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bu etkileşimi Atagök (1994: 4) şöyle ifade etmektedir: "Eğitim bilgi aktarımını gerçekleştirir, müzelerde sergilenen, eserler yapıtlar ve nesnelere ise bilgiyi kendi öz varlıkları ile insanlara iletirler".

Onur'un ifade ettiği şekli ile (2000: 18) "günümüzün müzesi, çocuca, gence, yaşlıya, engelliye eğitim veren, bireyi, aileyi, toplum eğitimini, yaşam boyu eğitim içinde olan bireyin gelişmesine ve toplumun kalkınmasına katkıda bulunan gerçek bir eğitim kurumu niteliği kazanmaktadır." Süzen'e (2005: 86-87) göre ise; "müzeler, tarihsel, müzecilik ve eğitimsel fonksiyonlarının yanında başlı başına bir öğrenme ortamı olarak da değerlendirilebilir". Müzenin sahip olduğu içerik eğitim açısından yerinde bir eğitim anlayışına yönelik olarak önemli bir fırsat olduğu söylenilebilir. Bu sebebe dayalı olarak müzenin temel işlevlerinden birinin eğitim olduğu görülmektedir. Bu eğitim ister doğrudan bilime ve bilgiye, ister duygu ve sezgilere yönelsin, bireye kattığı yaşantısal zenginliklerle ona yeni ufuklar açmaktadır. Bilişsel ve duyuşsal açıdan onları donatmakta, daha yaratıcı bir yaşama yöneltmekte, bireye gerekli tarih ve çevre bilincini vermektedir.

Titiz'e (1996) göre; çağdaş eğitim, erdem, akıl ve inanç değerleri birikiminin günümüzdeki düzeyi çerçevesinde, kişinin kendi özgün ihtiyaçlarının gerektireceği ve kişinin kendisince farkına varılacak bilgi, beceri, tutum ve davranışların, yine kişinin kendi öğrenme profiline uygun biçimde öğrenebilmesi için gerekli ortamların yaratılıp sürdürülmesi sürecidir. Buradan hareketle, müzelerin, geçmişle günümüz arasında köprü oluşturan nesnelere yoluyla, kişinin yaratıcılığını, iraksak düşünmeyi, bunun yanı sıra uygarlık bilincini geliştirdiği ve bu sayede çağdaş eğitim ölçütlerine en uygun ortamlardan birisi konumuna geldi tartışılmaz bir gerçektir. Toplum gelişmesinin göstergesi olan kanıtları toplayan bir eğitim kurumu olarak, müzelerde gösterime sunulanlar, toplumlarda harcanan emeklerin bugüne kadar aralıksız nasıl geldiğinin anlaşılmasında, toplumların kendi günlük hayatları ve sanatlarıyla diğer uygarlıkların tarihleri arasında ilişki kurmalarına olanak sağlar (Öztürk, 2000). Bu nedenle müzeler bilişsel öğrenmenin yanı sıra duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanacağı bir ortam bir ortamdırlar. Müzede nesnelere sergilenmesinin yanında sergilenenlerin, pedagojik amaçlar açısından da tartışılması gerekmektedir. Müzelerin eğitsel açıdan değerlendirilmesinde ilk olarak,

nesnelerin algılandığı sergi düzeninde sağlıklı ve amaca kolay ulaşma açısından sıkıcı olmayan bir sunuş yapmak göz ardı edilmemelidir.

“Günümüzde müzelerin sadece arkeolojik buluntuların ve sanat eserlerinin, yabancılar, yerel halk ve okula giden çocuklar tarafından gezildiği sergilemeler olmaktan çıktığı ve müzelerin eğitim görevini üstlenmesi gerekliliği bir gerçektir”(Shabbar, 2001: 68). Müzeler topladığı, arşivlediği ve sergilediği eserlerle kültürel bir ortam yaratmakta ve eğitim işlevini yerine getirmektedir. Müzenin başlıca görevlerinden biri, dünyada gerçekleşen tüm tarihi olayları, kişileri, gelişmeleri yeniden bizim için canlandırması ve insanın nasıl ilerlediğini, aile hayatını nasıl oluşturduğunu, sanatların, kültürün, bilimin nasıl geliştiğini değişim gösterdiğini bizlere göstermektir (Buyurgan, 2007).

Müzeler, koleksiyonlarındaki yapıtlar hakkında oluşturduğu yazılı, görsel ve işitsel tüm belgelerle arşivler meydana getirir. Arşivler aracılığıyla da sanatçıları ve eserleri hakkında bilgiler verir. Bu çalışmasıyla izleyicilerin hayal ve düşünsel karşılaştırma gücünü ve yaratıcılığını geliştirir. Bu etkinlikleriyle müzeler, 19. yüzyıl boyunca bir eğitim işlevi de görmüştür (George, 1998: 5-6”den Akt: Şahan, 2005). “Çağdaş toplumlarda müzeler, birer yaygın eğitim kurumu olarak halkı eğitmeyi hedeflemektedir. Bunu gerçekleştirebilmek için de yöntem olarak halkla ilişkilerini ve iletişimi kullanmaya yönelmiştir” (Maccario, 2002: 276).

“Müzeler koleksiyonlarına kattığı eserlerle, onların anlam ve değerlerini topluma aktarmaya çalışan bir etkinlik üstlenmiştir. Müzelerin eğitim süresince kullanılması gereken önemli bir kurum olduğu gerçeği 21. yüzyıl eğitimcileri tarafından sık sık dile getirilmekte ve bu bağlamda çalışmalar yapılmaktadır. Müzelerin toplanan eserleri koruma, saklama, belgeler oluşturma, bilimsel yayın yapma ve bunları halka sunma gibi hizmetleri vardır. Amaç, kültür ve bilimin toplum kesimlerine aktarılmasıdır İşte bu nedenle müzelerin “eğitim” işlevi, toplama, koruma, inceleme, değerlendirme ve sergilemenin yanı sıra, yönlendirici olarak biçimlenmiştir. Çağdaş müzeler, gelen ziyaretçilerin eğlenirken öğrendiği ve öğrenmekten zevk aldığı kültür merkezleridir” (Atagök, 1999: 2).

“19. yüzyılda kurulan “halk müzeleri” ile bir eğitim kurumu olarak işlemeye başlayan müzeler, 20. yüzyıl başlarında toplama, koruma ve sergilemenin yanında eğitimi de temel işlevlerinden biri kabul etmişlerdir. Böylece müzecilik biliminde ayrı bir disiplin ihtiyacı gerekmiş, müze eğitimi bilimi doğmuş ve gelişmiştir. Bugün dünyada pek çok müze, kendine göre bir müze eğitimi politikası oluşturarak eğitim programlarını buna göre planlamaktadır. Birçok ülkede müzeler önce, okullara ödünç malzeme ve ürettikleri kopya eşyaları vererek okullarda müze köşesinin oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Gönüllü öğretmenlere müze bilimi ve kendi müzeleri hakkında bilgiler vererek müze eğitimi ilişkisini başlatmışlardır. 1894-1895 yıllarında İngiltere’de ilk eğitsel okul müzesi açılmıştır

(Haslemere Müzesi). Okulların bu müzeyi ziyaret etmeleri ile okul müze işbirliği gerçekleşmiştir” (San, 2001: 21).

1984'te Amerikan Müze Topluluğu (AAM) “Yeni Yüzyıl İçin Müze” adlı raporu yayınlamıştır. Müze liderlerinin özel komisyonu tarafından yayımlanan bu raporda, müze eğitiminin işlevi üzerinde önemle durulmuş, okul müze işbirliğine değinilmiştir. Aynı raporda, müzelerin görsel, bilimsel ve tarihsel kültür merkezleri olduğu ve burada, insanların düşüncelerini sentezlemeyi, fikirler oluşturmayı, estetik ve kültür duyarlılığı şekillendirmeyi öğrendikleri belirtilmiştir. Eğitimci Newson ve Silver (1978) 15 okul ziyaret programında çalışmış ve müze eğitimcilerinin amaçlarını şöyle özetlemişlerdir (Zeller, 1985: 8”den Akt: Maccario 2002).

1. Genç insanların müzeleri ev gibi hissetmelerine ve değerlerini anlamasına yardımcı olmak,
2. Anlayışlarını keskinleştirerek görsel deneyimleri tanıtmak,
3. Sanatı anlama ve sanattan zevk almaları için çocuklara zengin seçenekler sunmak,

“Müzeler, eğitim görevlerini, kendileri programlar hazırlayarak veya okulun hazırladığı programlara uyarak gerçekleştirirler. Hedef kitleye göre (çocuklar, gençler ve yetişkinler) programlar uygulamaktadır. Örneğin çocuklar için çocuk müzelerinde ya da çocuklar için düzenlenmiş çocuk bölümünde nesne odaklı, ilgi çekici, eğlenceli, yaratıcı, katılımcı programlar düzenlenerek, çocuklara kendi seçtikleri nesnelere çalışma fırsatı verilmektedir” (Tan, 2009: 42).

Çağdaş müzeler kitlelerin bilim, sanat, kültür eğitimine katkıda bulunan, evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, katılımcı, dinamik, etkin kuruluşlardır (Madran ve Önal, 2000). “Müzeler, aynı zamanda ziyaretçilerini yönlendirecek, belli yaşam deneyimleri kazandıracak etkinliklerle, bilgi kazandırmanın yanı sıra sosyal yaşamlarında da etkili olmalıdır. Böylece, bir kültür köprüsü oluşturan bu kurumlar, çağdaş eğitimin bir parçası olarak işlevlerini yerine getirmiş olacaklardır” (Andrea, 1997: 35). Gelecek kuşakların bilinçli olarak kültürel ve tarihsel alanda kazanımların ve evrensel kültür boyutlarında yaşatılmasının sağlanması açısından müze eğitimi büyük önem taşımakta ve müzeciliğin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmektedir (Perdahçı, 2004: 297)

1984 yılında Amerikan Ulusal Sanat Eğitimcileri Topluluğunun bir toplantısında müze eğitimi ile ilgili olarak; görsel “algılamayı ilerletme, sanat ve sanat müzeleri hakkında olumlu duygular yaratma, sanatı değerlendirme, kültürel şartları öğretebilme gibi amaçlardan bahsedilmektedir. Bunun sonunda, müzelerde sanatsal mirası öğretme ve sanatsal değerlendirme yapabilmek için etkin yöntem ve tekniklerle, canlandırma(drama),

doğaçlama, keşif ve eser karşısında tartışma gibi aktif etkinlikler olduğu konusunda anlaşmaya varılmıştır. (Zeller, 1985'den Akt: Maccario 2002).

San (1998)'in araştırmasında belirttiği gibi, müzeler kültürel özgür zamanlar açısından her yaşatan kesimin yararlanacağı bir alan olarak vurgulanmakta, öğrenmenin sağladığı, sölemsel ve tartışmalı bir öğrenmenin yanı sıra, duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanacağı, durağan ve dingin olmayan, yalnızca sergilemelerle yetinmez.

“Gerek araştırmaları yönlendirebilecek veriler taşıyan, kitaplığını açan, metinlerden, akademik yayınlardan, biyografilerden, mektup ve günlüklerden, harita, fotoğraf, çizelge gibi malzemelerden yararlanan, gerek düşüncelerin yaratıldığı ve paylaşıldığı bir forum olarak, okullardaki öğretim programlarıyla eş zamanlı program ve etkinlikler düzenleyen gerektiğinde müzenin bulunduğu kentin oluşumunu aydınlatabilen, izleyici- müzeci-malzeme arasında olduğu kadar, izleyiciler arasındaki iletişimi sağlayan bir kültür pedagojisi uygulama alanlarından biri olarak tanımlanmaktadır” (San, 1998: 21-23).

Geçmiş anımanın, tarihe saygı duymanın ve artık kaybolan değerlere önem vermenin başta eğitimciler olmak üzere herkes için önemli olduğu bir gerçektir. Gelecek nesiller bu işlevi müzeler aracılığıyla sağlıklı bir şekilde yerine getirebilir. Bu nedenle de günümüzde pek çok müzede başlayan bir uygulama, müze içerisinde eğitim bölümlerinin bulunmasıdır.

Bugün müzelerdeki her etkinlik potansiyel bir eğitim yaşantısı olarak görülmekte, hem de doğrudan eğitim planları planlanmakta ve gerçekleştirilmektedir. Müzelerde yürütülen eğitim hizmetleri, genellikle eğitim bölümleri ve müze eğitimcileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Müzelerin eğitim hizmetlerinin başında da programlı etkinlik eğitimleri gelmektedir. Batı Ülkelerinde pek çok müze, çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, sanat kursları düzenlemektedir (Seidel ve Hudson, 1999: 6”dan Akt: Şahan, 2005).

Müzelerin bu çeşit doğal etkinliklerinin yanında, sergilenen eserin anlam ve değerini anlatmak gibi bir de sorumluluğu vardır. Böylesi bir durum için her müzenin eğitici görevlerini tam olarak yerine getirdiği söylenemez. Bu konuda yeteri kadar faydalı olabilmek için müzeler eğitime, eğitim de etkili olabilmek için müzelere başvurmalıdır. Buradaki yararlı etkilerden biri de bireyin hayal gücünü kamçulamak, duygu odağını geliştirmektir (Coremans, 1963: 104”ten Akt: Şahan, 2005).

“Bu şekilde müzelerde sunulan öğrenme deneyimleri sınıf ortamını tamamlayıcı bir özelliğe de sahiptir. Müzelere yapılan okul ziyaretleri, öğrenciye alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma, maddi kanıtlar ile aktif bir şekilde çalışma fırsatı sunar. Özellikle sınıf ortamında kendini göstermeyen yeteneklerini sergileyemeyen öğrencilere fırsatlar

sunmaktadır” (Buyurgan, 2007: 77). “Müzelerde, çocuklar görebiliyor, dokunabiliyor, koklayabiliyor, aletleri inceleyebiliyor ve aygıtları kullanabiliyorlar. Burada insan tarihe araştırmacı bir ruhla yaklaşabilmektedir” (Mercin, 2006: 17-18).

Müzelerin temel işlevlerinden birinin eğitim olduğu bir gerçektir. Bu eğitim ister doğrudan bilime ve bilgiye, ister duygu ve sezgilere yönelsin bireye kattığı yaşantısal zenginliklerle ona yeni ufuklar açar. Onu bilişsel ve duyuşsal açıdan donatır, daha yaratıcı bir yaşama yöneltir. Bireye gerekli tarih ve çevre bilincini verir. Bu nedenle müzeler bilişsel öğrenmenin yanı sıra duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlanabilmesi için önem arz eden ortamlar arasındadırlar.

2. 7. 1. Müzede Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Amerika'daki ülkelerin kültür politikalarında ele alınan bir alan olan ve günümüzde teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı müze eğitimi, 1823'te çocukların ilgi alanlarına cevap verecek ortam yaratma düşüncesi ile doğmuş ve 1899'da ilk çocuk müzesi olan Brooklyn Children Museum'un kurulması ile ilk örneğini ortaya koymuştur. Çocuk müzelerinin kurulma gerekçelerinin temelinde endüstriyel ve teknolojik gelişmeler önemli rol oynamaktadır. Çocukların gelişen teknolojiye uyum sağlamaları, çağdaş insanlar olarak yetişmeleri için müzelerden yararlanma yoluna gidilmiştir (Riviere, 1962'den Akt: Maccario, 2005).

2. 7. 2. Müzede Eğitiminin Önemi

“Çağdaş anlamda müze eğitiminin amacı, kişilere müzedeki nesnelere tanıtmak, o nesnelere günlük yaşamlarını, var olan bilgilerini ve deneyimlerini ilişkilendirmelerini ve karşılaştırma yapmalarını sağlamak, eleştirme, yorumlama ve özgün bir sentez yapabilme yetisini kazandırmaktır” (Padro ve diğ, 2000: 131). Müzelerin eğitim kimliğinin son yıllarda büyük ölçüde gündemde olduğunu görmekteyiz. Hatta müze tanımları da eğitim yönü ağırlıklı olarak değişmiştir. Müze eğitiminin, eğitimdeki yeri önemli bir gerçektir. Müzelerden bu konuda verimli şekilde faydalanmak belli bir program dahilinde mümkün olacaktır. Müze eğitim uzmanları kontrolünde yapılan her türlü müze gezileri ve müze öğretim programları daha etkili bir öğrenme sağlayabilmektedir. Müzeler, koleksiyonlarındaki yapıtlar hakkında oluşturduğu yazılı, görsel ve işitsel tüm belgelerle arşivler meydana getirir. Arşivler aracılığıyla da sanatçıları ve eserleri hakkında bilgiler verir. Bu çalışmasıyla izleyicilerin hayal ve düşünsel karşılaştırma gücünü ve yaratıcılığını geliştirir. Bu etkinlikleriyle müzeler, 19. yüzyıl boyunca bir eğitim işlevi de görmüştür (George, 1998: 5- 6'den Akt: Şahan, 2005).

Müzelerin bu işlevlerini sadece bilgi vermekle sınırlandırmamak gerekir. Bu esnada bireyin kavrama, çözümlenme, sorgulama, yaratıcılık, ipuçlarından yeni bilgiler üretmek gibi özelliklerini de geliştirmektedir. Ayrıca her yaşta insana müzeye gitme alışkanlığının kazandırılabilmesi de eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir. Çok güzel bir eseri veya eserleri sadece görmek bile, insanda gerçek ve mükemmellik duygusunu uyandırmak için yeterlidir (Coremans, 1963: 104'ten Akt: Şahan, 2005).

Müze ziyaretlerinin en önemli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatıdır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve becerilerini gösterme şansını sağlayabilir. Bütün çocuklar için, yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yolları denemek ve gerçek şeylerle karşılaşmak oldukça güdüleyici ve uyarıcı olabilir. Okulda edindikleri bilgilere yönelik farklı bir bakış açısı geliştirebilirler. Ezberci ve durağan eğitimden, aktif ve birebir yaşantı yoluyla eğitime geçişin gerekleri doğrultusunda müze eğitimine yönelik farklı uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen müze gezileri, atölye çalışmaları, drama uygulamaları, çeşitli kurslar ve görsel sunumlar, sergiler, yayımlar bireyin ilgisini çekerek kalıcı öğrenme sağlamayı, öğrenme sürecini zevkli ve eğlenceli hale getirmeyi, yaratıcılık becerisini geliştirmeyi, düşündürmeyi ve sorgulamayı amaçlamaktadır. Bu uygulamalardan en önemlisi olan müze gezileri, müze eğitim programı çerçevesinde ve bir eğitmen veya rehber eşliğinde düzenlenmelidir. Çünkü belli bir yönlendirmeden yoksun toplu müze gezileri, müze deneyimi ve bilinci kazandırmayan bir etkinliktir. Müze gezisi sonrasında ve müze eğitim programları çerçevesinde uygulanacak atölye çalışmaları, çağdaş eğitimde etkin rol oynamaktadır.

Müzedeki nesnelere ilişkin, resim, desen çizimi, model-maket yapımı, kompozisyonla ifade gibi etkinliklerle yaratıcılık geliştirilerek, bireysel ve aktif eğitim alınması sağlanmalıdır. Atölye etkinlikleri içinde drama çalışmaları da yer almaktadır. Burada amaç, müzelerdeki nesnelere özdeşleşen dönemi ve olayları, drama yoluyla canlandırarak "geçmişini yorumlamak" ve yaşamları zamana taşıyarak, konuyu anlamada kolaylık sağlamaktır. Bunların yanı sıra eserlerin yapım bilgilerinin, bezeme özelliklerinin ve sanatsal değerlerinin öğretildiği kurslarla müze eğitimi verilebilir.

Müzelerde, teknolojiden yararlanılarak yapılan video vizyon, multivizyon gibi gösterimler ve farklı sergileme teknikleri, çağdaş eğitimin gerektirdiklerindedir. Müzeler, günümüzün en popüler iletişim ve bilişim kaynağı olan web sitelerini ve onları ulaştıran bilgisayarları da kullanarak kültüre ve sanata katkıda bulunmaktadır. Müzelerde düzenlenen sanatsal, öğretici, düşündürücü, eğlendirici nitelikteki sergiler güncel konu ve

eserleri ziyaretçilerle buluşturarak; çağdaş eğitim dolaylı olarak yerine getirmektedir (Macarrio, 2000).

Güzel sanatlar eğitim ve öğretiminde görsel kaynakların yeri büyüktür. Son dönemlerde geliştirilen sanat eğitimi teorilerinde “Disipline Dayalı (Çok Alanlı) Sanat Eğitimi” (Discipline Based Art Education) modelinde müze eğitimi önemli yer tutmaktadır. Çünkü bu modelde sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi ve uygulama alanları birleştirilerek ders programları hazırlanmakta ve bunun için farklı kültürlerle ait görsel kaynaklardan oldukça yaygın bir şekilde yararlanılmaktadır. Beş duyuya hitap edebilecek bu kaynakların bulunduğu müze mekânlarından faydalanılmaktadır (Şahan, 2009).

“Çağdaş eğitimde uygulama ağırlıklı, diğer bir ifadeyle görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenme stili hala etkin bir model olarak kabul edilmekte ve dersler mümkün olduğunca bu modele göre yürütülmeye çalışılmaktadır. Böyle olunca ağırlıklı olarak görsel kaynaklarla yapılan sanat eğitiminde müzelerden yararlanmamak düşünülemez. Bu sebeptir ki, Amerika’da çocuklara ve gençlere yönelik özel sanat müzeleri dahi kurulmuştur” (Erbay, 2001: 28).

Etkili müze eğitimi aktiviteleri öğrencilerin sorgulamasına, doğru objeler ile etkileşim kurmasına ve dünyayı daha zengin bir şekilde anlayabileceği araştırma sürecini yaşamasına izin verir (Hein, 1998: 3’den Akt: Şahan, 2005). Böylece okullarda verilen öğretmen ağırlıklı öğrenme ortadan kalkarak çocuğun araştırma, incelemeye, gözlem yapmaya yönelen öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı söz konusu olacak ve öğretmen sadece rehberlik görevini üstlenerek bilginin kalıcılığında rol alacaktır.

“Müzedeki öğrenme, okuldaki gibi okulöncesi, ilköğretim ya da yükseköğretim gibi belirli öğrenim kademeleri ile sınırlı değildir. Tüm yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze bir insanın her yaş döneminde ona “tüketebileceği” olanaklar sunar. Ziyaretçiler beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde edebilirler. Çağdaş müzeler kitlelerin bilim, sanat, tarih ve kültür eğitimine katkıda bulunan, evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, katılımcı, dinamik, etkin kuruluşlardır. Müzelerin eğitim işlevi birçok kavramı bir araya getirmekte ve özgün bir alan oluşturmaktadır” (Onur, 1998: 7). Müzelerdeki eğitim okuldaki öğretimi zenginleştirici bir potansiyele sahiptir. Bunun yanında zihinsel kavramayı, merak etmeyi, empati kurmayı, eleştirel bakmayı ve pratik beceriler kazanmayı da sağlayabilir.

Adıgüzel ve Öztürk’e (1999: 77-78) göre müze eğitimi, “Tüm yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze bir insanın her yaş döneminde onun ilgisini çekecek imkanları sunar. Ayrıca not alma, belli bir sürede ders yapma uygulamaları olmadığı için özgür bir öğrenme ortamı sağlar. Bu öğrenme ile beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha kalıcı ve etkili öğrenmeyi sağlayabilir. Ayrıca bu eğitim

sistemi ister doğrudan bilime ve bilgiye, ister duygu ve sezgilere yönelsin, bireye kattığı yaşantısal zenginliklerle ona yeni ufuklar açar, bilişsel ve duyuşsal açıdan onu donatır ve onu daha yaratıcı bir alana yöneltir”.

“Yirmi birinci yüzyılın başlarında, müzelerin sayısında ve çeşidinde olan artış ve gelişme, demokratik toplumların tarihe, kültüre ve sanata olan ihtiyacını ve ilgisini yansıtır. Bu anlamda müzeler arkeolojik, etnografik, kültürel, sanatsal ve tarihsel değerleri olan eserleri ve buluntuları barındırma ve gelecek kuşaklara aktarma işlevini de üstlenmiştir. Elbette bu işlevi yerine getirebilmenin en iyi yolu, bir eğitim kurumu gibi çalışmaktır” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 63).

“Müzede eğitim, insanlar arası iletişimi ve etkileşimi geliştirici bir alan olarak, müze ve galerilerin her yaş insan için ideal bir öğrenme ortamı olmasını amaçlamaktadır. Müze eğitiminin amacı ziyaretçilere, sergilenen eşyanın fayda, anlam ve değerini kavratmaktır” (Harrison, 1963: 109). Müze eğitiminin amacı, sadece bilgi vermek değildir, aynı zamanda bireyin algı sahasını genişletmek, hayal gücünü ve duygularını uyarmaktır. Müze pedagojisinin amaçlarını ayrıntılı olarak şöyle sıralayabiliriz:

1. İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak.
2. İnsanların yaşadıkları ortama yabancılaşmalarını önlemek.
3. Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak.
4. Günümüzün sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak.
5. Sergilenen nesnelere insanlar arasında köprü kurarak nesnelere onların yaşantıları ile bütünleştirilmesini sağlamak. Nesnelere maddi veya ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak.
6. İnsanların bugünkü yaşantılar ile nesnelere bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve onların araştırmacı yönlerini geliştirmek.
7. Bireylerin zamanını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek.
8. Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek, iletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacıyla tüm olanakları sağlamak.
9. Müze ekonomisini geliştirmek (Paykoç ve Baykal, 2000: 104).

“Temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde yaşantılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak kullanılabilir mekanlardan biri müzelerdir ve müzenin etkin kullanımını içeren müze eğitimi bu amaçla ortaya çıkmıştır” (Paykoç, 2000: 114).

“Müze pedagojisinin ortaya koyduğu yeni anlayış, müzelerin sadece gezilip hoş vakit geçirilen alanlar olmaktan kurtarmıştır. Bu mekanlar, özellikle tarih dersleri çerçevesinde, önemli bir aktif öğrenme alanı haline gelmiştir” (Demircioğlu, 2007: 89).

Bir müze nesnesi üzerinde çalışırken öğrenci aşağıdaki becerileri geliştirebilir:

1. Gözlem
2. Nesneye ilişkin basit bilgi toplama
3. Ölçme
4. Tanımlama
5. Özelliklerini not etme
6. Neden yapıldığı söyleme
7. Nasıl bir araya getirildiği söyleme
8. Çizme
9. Nesnelere kronolojik olarak dizme
10. İki ya da daha fazla nesneyi karşılaştırma
11. Nesne, dönem ya da insanları eşleştirme
12. Nesnelere problem çözme alıştırmalarında kullanma
13. Yaşayan tarih ve rekreasyon etkinlikleri (Ata, 2002: 119).

Bu bilgiler ışığında, müzede eğitiminin öğrencilere katkıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Çocuklar bilgilerini geliştirme yollarını öğrenir ve bu bilgilerini kitap bilgileriyle karşılaştırma alışkanlığı kazanırlar.
2. Müzede bulunan nesnelere ile günümüzdeki nesnelere arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri düşüncelerinde karşılaştırırlar.
3. Çocuklar, gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunu geliştirirler.
4. Estetik beğenilerini geliştirirler.
5. Müze çocuklara gelişimin ve değişimin kaçınılmaz olduğunu gösterir. Olayları bütün boyutlarıyla düşünebilmeyi ve değerlendirebilmeyi öğretir (Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009: 104).

Özellikle müzelerdeki öğrenme hakkında konuşulduğu zaman, sadece öğrenme gerçeklerinden söz edilmemektedir. Öğrenme hem gerçekleri hem de deneyimleri ve duyguları içermektedir. Öğrenme bireysel çaba gerektirmektedir; bunun yanı sıra toplumsal bir deneyimdir. Müzelerde öğrenmeyle ilgili olarak sıklıkla, en iyi hatırlanan onun sosyal bir deneyim olduğudur (Hooper-Greenhill, 1999). Öğrenme bilginin toplandığı etkin bir süreçtir, zihinseldir, sosyal bir etkinliktir ve bağlamsaldır. Öğrenme, duyuşsal girdilerden yapısal anlamların oluşturulduğu bir süreçtir. Dil ve öğrenme birbiriyle

bağlantılıdır. Öğrenmede, önceki bilgilerden geliştirilen bazı yapılara sahip olmaksızın yeni bilgilerin özümsemesi mümkün değildir. Öğrenme tekrarlama ve düşünme aracılığıyla uzun bir zaman döneminde gerçekleşmektedir. Güdülenme öğrenmede anahtar bileşendir (Hein, 1998'den Akt: Şahan, 2005). Öğrenme süreci 7 büyük faktörle kavramsallaştırılabilir. Bunlar önceki bilgilerden ve deneyimlerden etkilenmektedir; sonrakiler (subsequent), deneyimlerin pekiştirilmesi (reinforcing experiences), güdülenme ve tutumlar (motivation and attitudes), kültür ve artalan (culture and background), toplumsal aracılık (social mediation), tasarım ve sunum (presentation and design) ve fiziksel ortam (physical setting). Müzede bulunan nesnelere pek çok farklı açıdan öğrenme amacıyla kullanılabilir;

1. Nesnenin kendisi, maddi özellikleri, tarihi ve geldiği yer,
2. Nesnenin sahip olduğu anlam ve bu anlamın zaman içerisindeki değişimi, Nesnenin hikayesi (özellikle sanat nesnelere),
3. Nesnenin amaçlı olmayan mesajları, bütün buluntular zamanlarının ve yerlerinin ürünüdür ve malzemelerinde, biçimlerinde, dekorasyonlarında vb. teknolojik olanaklar ve kültürel değerler yansıyacaktır,
4. Nesnenin yorumları nadiren sabittir; zamana, yere, geçmişe, yorumcunun bilgi düzeyine ve görüşlerine göre değişiklik gösterir,
5. Bütün buluntuların ve pek çok doğal numunelerin olası yorumlanma değeri vardır ve öğrenme sürecinde bu onların güçlü yönlerinden biridir. Bir buluntuya ya da bir numuneye verilen bireysel tepki kişisel anlatımdır ve kendi içinde değerlidir. Kişisel yorumların doğruluğu bazen nesnenin yorumcuya verdiği tepkinin değerine göre ikinci durumdadır.
6. Nesnelere anlamları değişkendir. Müze ve galerilerde nesnelere genellikle kendi tiplerindeki diğer nesnelere birlikte sergilenirler ancak, farklı bir koleksiyonla birlikte gruplanarak diğer nesnelere birlikte sergilendiğinde nesnelere görüntüsü ve anlamı farklılaşabilir. Belli bir nesnenin uyandırdığı çeşitli temalar ve anlamlar o nesnenin gruplandırıldığı diğer şeylerle mani ve kontrol edilebilir.
7. Nesnelere çalışmanın en ilginç yönlerinden biri nesnelere disiplinler arası etkisidir, konunun sınırlarını aşma yolu nesnelere yeni bakma yollarını açar ve örneğin teknolojinin nasıl toplumsal etkiye sahip olduğunu gösterir.
8. Nesnelere çalışma, Ulusal Müfredatın farklı hedeflerine ulaşma ile ilişkilendirilebilir (Hooper-Greenhill, 1999: 127-130).

2. 7. 3. Müzelerde Öğretimde Kullanılabilecek Öğretim Yöntemleri

“Öğretmenlerin müze içinde kullanabilecekleri birçok eğitim teknikleri vardır. Bu tekniklerin hiç biri diğerinden üstün değildir. Her teknikte başarı getirmez. Belirli bir eğitim durumu için uygun olan bir teknik başka bir eğitim durumu için uygun olmayabilir. Bu nedenle müze eğitim uzmanı, bu teknikler arasından ziyaretçi grubunun niteliğine, hedefe ve eğitim programının içeriğine uygun düşen teknikleri seçmelidir” (Atasoy,1999: 35).

“Hooper-Greenhill’in müzenin eğitim işlevinin kitle iletişimi ve kişilerarası iletişim olarak ifade edilen iki ana iletişim yöntemiyle diğer bir anlatımla, uzaktan öğrenme ve yüz yüze öğretme şeklinde gerçekleştiği görüşüne yer vermektedir. Uzaktan öğrenme kitle iletişiminin birçok özelliğini taşır: Tek yönlüdür (dolaylı), iletişim sırasında değiştirme olanağı yoktur (tepkisiz), taraflardan birinin yokluğunda gerçekleşir (eşitsiz). Hooper-Greenhill, bu potansiyel kusurlarına karşın müzelerin sergiler, gösterimler, yayınlar, ödünç verme hizmetleri, gezici müzeler gibi uzaktan öğrenme yöntemleriyle son derece başarılı olduklarını söylemektedir” Onur, (2003: 25).

Yüz yüze öğretmeye gelince, bu doğrudan, doğal, kişilerarası bir iletişim yöntemidir; burada paylaşma, değiştirme, tepki verme olanağı vardır ifadesine yer verilmektedir. Müzede gerçekleştirilen yüz yüze öğretilerde çok farklı öğretim biçimleri ve etkinlik türleri -elle yoklama, çizim yapma, rol oynama vb.- kullanılmaktadır. Müzede yüz yüze öğretim esneklik, koleksiyonlar, sergiler, binalar, personel, müze dükkanı, vb. hepsi öğretim kaynağı olabilir. Müze eğitimcisinin okulda kullanılan öğretim programlarına başvurması önemli kabul edilmektedir (Karadeniz, 2009).

“Müzelerde kullanılabilecek yöntemlerden birisi gösteri yöntemidir. Gösteri bir ürünün, sürecin ya da fikrin önemli noktalarının vurgulanarak görsel ve işitsel olarak açıklanmasıdır (Erden, 1993:186). Müzelerde kullanılabilecek iyi temel öğretim yöntemi sunuş stratejisi ile anlatım ve Uygulamalı Eğitimidir. Uygulamalı Eğitim; Müze Gezisi sonrası ve müze eğitim programları çerçevesinde uygulanacak atölye çalışmalarıyla müzedeki nesnelere ilişkin resim, desen çizimi, model-maket yapımı, heykel çalışmaları ile ifade biçiminde gerçekleştirilecek çalışmalardır. Ayrıca drama ve atölye çalışmalarını içerir. Sunuş Yoluyla Eğitim ise açıklayıcı, yorumlayıcı bir yaklaşımla kavramların öğretildiği bir öğretim yöntemidir” (Korkut, 1996: 95).

“Çok çeşitli ve ziyaretçilerin özelliklerine uyarlanabilir görülen müzede öğretim yöntemlerine; yetişkinlerde ve üniversite öğrencilerinde konuşmalar ve konferanslar; yaşlılarda yakından inceleme ve elle yoklama; genç ziyaretçilerde yapma-enstrüman çalma, küçük çaplı bilimsel deney yapma vb. örnek verilmektedir. Müzeler ile insanlar arasındaki ilişkilerin ne şekilde kurulacağını müze koleksiyonlarının yapıları ve müze politikaları belirlemektedir” (Onur, 2003: 25).

Müze ziyaretlerinin hedeflerinin, nesnelere ve konulara karar verme sürecinin bir parçası olarak geliştirilmesi ve açıklanması, müze eğitimi işlevinin yerine getirilmesinde önemli bir aşama olarak görülmektedir.

“Bir diğer yöntem de atölye çalışmalarıdır. Atölye çalışmaları katılan bireylerde duyu organları yoluyla beceri geliştirme, yaratıcı gücün farkına varma ve keşfetme ağırlıklı bir yöntemdir” (Atasoy, 1996: 55). Becerilerin yapım tekniklerinin öğretilmesinde atölye çalışmaları temel eğitim yöntemidir. Teknik açıdan atölye çalışmaları, yaparak yaşayarak öğrenme sağlar. Atölye çalışmasına katılanlar belli hedef davranışlara erişmek çok sayıda duyu organını kullanarak etkileşimde bulunurlar. Bu teknikte birey aktif rol oynar. “Müzedeki nesnenin yapıldığı malzeme ve tekniklerin kullanımı hakkında genelleme sağlar” (Atasoy, 1996: 23).

Atasoy’un aktardığına göre, atölye çalışmalarına başlanmadan önce sınıf öğretmeni tarafından uygulamanın programlanması ve atölyenin hazırlanması gerekir. Atölye çalışmaları sırasında; atölyenin donanım açısından yeterli olması önem taşımaktadır. Atölyede çalışmalara katılacak kişi sayısı sınırlı olmalıdır. Atölye çalışmalarında konu seçerken müze koleksiyonundaki konular ve nesnelere özen göstermek gerekmektedir.

Müzedeki nesnelere farklı yönleri, farklı bilgi düzeyinde ve yaşamlarının farklı evrelerinde olan insanların öğrenme tarzları ve yeterlikleri hakkında da bilgilenmek suretiyle aktarılmalıdır. Öğrenmede nesnelere kullanımına ilgi gösterilmesinin müzelerin eğitim kurumları olarak algılanması üzerinde derin bir etki yarattığı görüşü yaygındır. Hooper-Greenhill (1999) tarafından hazırlanan “Eğitim Açısından Müzeler” raporunda, müzelerin eğitim rolünün açık biçimde ortaya konduğu ifade edilmekte ve aşağıdaki üç unsura yer verilmektedir.

1. Nesnelere bilgi verecek şekilde seçilip düzenlendiği ve aynı amaçla etiketlerin yazıldığı dikkatle planlanmış sergiler.
2. Ödünç verilen nesne koleksiyonlarının bakımı ve müzelerde ders verilmesi de dahil olmak üzere okullarla yapılacak çalışmalar.
3. Yetişkin halk için konferanslar ve gösteriler. Her daldan öğrencilerle (araştırma öğrencileri, üniversite öğrencileri koleksiyoncular) yapılacak çalışmalar.

2. 7. 4. Müze Ziyareti Planlanması

Müze ve galerilerde gerçekleştirilen öğrenme faaliyetleri sınıf ortamında sunulanları tamamlayıcı nitelikte olacak şekilde oluşturulmalıdır. Gerçekleştirilen okul ziyaretlerinin en önemli taraflarından biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile öğrenmelerini gerçekleştirme ve maddi kanıt ile etkin biçimde çalışma fırsatıdır. Bazı çocuklar için bu

durum, daha formal olan sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve beceriler gösterme şansını sağlayabilir. Bütün çocuklar için yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek objelerle karşılaşmak çok güdüleyici ve uyarıcı olabilir ve okulda edindikleri bilgileri bir bakış açısı ile anlamlandırabilirler. (Adams, 2001)

Müzeleri ziyaret sırasında öğrenme etkinliğinin üst düzeyde yüksek olabilmesi için öğretmen tarafından programlı bir müze ziyareti düzenlenmelidir. Programlı bir müze ziyareti üç bölümden oluşmaktadır.

1. Müze ziyareti öncesi öğretmen hazırlıkları,
2. Müzede sorumluluklar,
3. Müze ziyaretinden sonra yaptırılacak çalışmalar olarak belirlenebilir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 155-169).

Müze ziyaretlerinin daha verimli olarak gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin performansları ile de ilgilidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2009 yılında yayımladığı Müzik Eğitimi Dersi Öğretim Programında yer alan ve öğretmenlerden beklenen müze ziyareti hazırlık çalışmaları şu şekildedir;

1. Müze veya tematik sergiyi önceden görünüz.
2. Müze yetkilileri -varsa müze eğitimcileri ya da küratörleri ile tanışınız. Gezi için müzeden ve diğer ilgililerden izin alınız.
3. Müze dâhilinde yapılacak gezi ve incelemenin tarih, saat ve süresini karşılıklı olarak belirleyiniz.
4. Gezi giderlerini karşılıklı olarak tespit ediniz.
5. Müze veya sergi ile ilgili bilgi toplayınız.
6. Ulaşım aracını sağlayınız.
7. Gezi ile ilgili anketler hazırlayınız.
8. Öğrenciler için müze ve gezi planı ve diğer çalışma yapraklarını hazırlayınız.
9. Müzedeki birkaç eserle ilgili hikâyeler araştırıp öğreniniz (Buyurgan ve Mercin, 2005).

Ayrıca, Tal, Bamberger, Morag, (2004'den Akt: Buyurgan ve Mercin, 2005) yaptıkları araştırmada İsrail'de Tabiat Tarihi Müzelerine programlı okul ziyaretlerinde öğretmenlerin ziyaret öncesi, ziyaret sürecinde ve sonrasındaki rollerini ortaya koymuşlardır.

Müze Ziyareti Öncesi: Öğretmen öğrencilerin amaçlarına yönelik olarak gidilecek müzeyi belirledikten sonra müze yetkilileri ile görüşülerek öğrenci grupları için daha uygun olan günler öğrenilir. Böylece özellikle büyük müzelerin çeşitli organizasyonlarla düzenlenen yoğun trafikleri takip edilerek daha uygun bir günde öğrencilerin dikkatleri

dağılmadan ve müzede daha uzun süre kalmalarını sağlayacak en uygun zaman tespit edilir. Bu tespit bazı müzelerde eğitim pedagogları ile çeşitli rehberler eşliğinde daha verimli müze ziyaretine olanak sağlayabilir. Uygun müze ve zaman seçimi yapıldıktan sonra okul idaresinden ve velilerden gerekli izinlerin alınması sağlanır. Ön anket, son anket ve amaca yönelik çalışma kağıtları ya da müze rehberi hazırlanır. Ön anket müze ziyareti öncesinde uygulanır. Müzeye gidilen gün araçlara binmeden önce öğretmen tarafından müze ve müze ziyareti ile ilgili ön bilgi verilir. Müzede uyulması gereken kurallar karşılıklı soru ve cevaplarla vurgulanır. Öğretmen öğrencilerini götüreceği müze ile ilgili önceden bilgi toplamalı, eğer müzeyi daha önceden gezmemişse gezmeli ve programını, sürelerini ona göre ayarlamalıdır. Yine öğretmen öğrencilerini götüreceği müzede bulunan eserlerle ve olaylarla ilgili gerçek ya da mitolojik hikayelerden öğrenmeli, bunları ziyaret esnasında öğrencilerine anlatmalıdır. Bu hikayeler her yaş grubunun ilgisini çeker, dikkatlerini yoğunlaştırır” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 157).

“Öğretmen, öğrencileri için amacına, gidilecek müzenin türüne ve yaş gruplarına uygun anketler ve çalışma kağıtlarından oluşan müze rehberi hazırlamalıdır. Bunların bir kısmı müze ziyaretinden önce, bir kısmı müzede, bir kısmı da müze ziyareti sonrasında kullanılacaktır. Öğrencilerin dikkatini daha fazla toplamak, onların akıcı, esnek ve özgün düşünme semalarını geliştirmek için hazırlanacak çalışma kağıtlarında öğrencilerin seviyeleri, dikkat süreleri, müze ziyaretinin amacı ve gidilecek müzenin türü, içeriği ve etkinlikleri mutlaka göz önüne alınmalıdır” (Buyurgan ve Mercin, 2005: 157).

Müze Ziyareti Sırasında: Müze ziyareti sırasında öğretmene düşen görevleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Öğrenciler müzenin fiziki yapısı ile ilgili bilgilendirilebilir. Öğrencilerin ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak çeşitli ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yerler geziye başlamadan önce anlatılabilir. Genel olarak çevre tanıtılabilir.
2. Öğretmen müze gezisi sırasında öğrencilerin sorabileceği sorular karşısında hazırlıklı olabilir. Öğrencilerinin görüşlerini dinleyebilir, tartışmalarına katılabilir.
3. Öğretmen müze gezisi sırasında çeşitli etkinliklerle gezinin öğrenme potansiyelini canlı tutabilir.
4. Müze gezisi sırasında belirli periyotlarla öğrencilere dinlenme araları verilebilir.

Müzelerde öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek için öğretmenler bir takım çalışmalar ve tavsiyelerden yararlanabilirler (Demircioğlu, 2005) . Örneğin, Gartenhaus'a (2000'den Akt: Demircioğlu, 2005) göre müze ziyaretlerinde öğrencilerin yaratıcı düşünceleri aşağıdaki etkinlikler aracılığıyla geliştirilebilir:

1. Dikkat ve İlgi Çeken, Nesnelere Üzerinde Odaklanın
2. Öğrencilere Müzede Her Şeyi Göstermek Duygusuna Kapılmayın

3. Müze ziyaretlerinde Öğrenciler Bireysel Veya Grup Halinde Çalışabilirler
4. Planlanan Etkinliklere Gerekli Zamanı Ayırın
5. Önce Etiket Okumaktan Kaçının
6. Çocukları Zihinsel Riskler Almaya Cesaretlendirin
7. Nesnelere hakkında Ortak Yargılardan Bulunmaktan Uzak Durulmalıdır.

Müze Ziyareti Sonrası: Müze ziyaretinden sonraki izleme çalışması en az müzeyi ziyaret etmek kadar önemlidir. Müzede kazanılan bilgilerin daha kalıcı olması, yaratıcı düşüncelerini geliştirmesi düşüncesi ile müzedeki obje ve eserlerden yararlanarak çeşitli drama ve oyunlar yaptırılabilir. Teorik bilgilerini pekiştirmek amacıyla bulmaca türünde kelime oyunları hazırlanabilir. Müzelerde gördükleri eserlerin hikayelerini canlandırma yöntemi ile sınıf içerisinde dramatizasyon yöntemi uygulanabilir. Çeşitli projelerle sınıf panoları düzenlenebilir, kartpostal, broşür ve dergi gibi çeşitli materyaller veya eserlerin fotoğrafları, çizimleri ile kendi koleksiyonlarını oluşturabilirler.

2. 8. Yapılmış Çalışmalar

Müzelerin eğitimde kullanımıyla ilgili birçok bilimsel çalışma vardır. Bu çalışmaların bazıları makale, bazıları da tezler şeklindedir. Aktekin'in (2008) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerinin durumunu müze uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak tartışması amaçlanmıştır. Çalışma için Ankara ve Ahlat'taki dört ayrı müzede müzelerin eğitimden sorumlu uzmanlarıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle görüşme yapılmıştır. Makalede öncelikli olarak, müzelerin eğitimdeki yeri ve önemine dair literatüre dayalı açıklamalar yapılmıştır. Müze uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere dayalı olarak okulların müze ziyaretlerindeki eksikler tespit edilmiş ve bu ziyaretlerin nasıl daha etkin kullanılabileceğine yönelik öneriler sunulmuştur.

Yılmaz ve Şeker'in (2011) yapmış oldukları çalışmada ilköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirmelerini ortaya konulması amacıyla bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın örneklem grubu, A Büyükşehir ilinin üç ilçesinde yer alan altı ilköğretim okulunda 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören 210 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında 5'li Likert ölçeği içeren bir anket kullanılmış, elde edilen veriler SPSS 15,0 bilgisayar programı ile çözümlenmiştir. Verilerin analizi sonucu, öğrencilerin büyük bir kısmının bilgi, görsellik ve genel kültür açısından müze gezilerinin kendilerine çok yarar sağladığını, müzelerin tarihsel düşünme becerilerinin artırılmasına yönelik katkı sağladığını, tarih, coğrafya ve genel kültür alanında kendilerini geliştirmelerine yardım ettiğini düşündükleri ve sosyal bilgiler

öğretiminde müze gezilerinin düzenlenmesinin gerekli olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin müze gezilerine yönelik algılarının olumlu olması dolayısıyla, müzelerin sosyal bilgiler ve tarih konularının öğretiminde etkin olarak kullanılmasına ilişkin öneriler yapılmıştır.

Ülkemizde müzelerde tarih eğitimi uygulamalarına ilişkin bazı araştırma projeleri de yürütülmektedir. Bunlardan biri Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı çalışmaları kapsamında, Türkiye'de okul-müze ilişkisine yönelik olarak bir çalışma başlatılmıştır. Bu alanda öncelikle pilot bölge olarak seçilen Beşiktaş ilçesi okullarında 2003-2004 yılları arasında "Müzelerin Tarih Öğretiminde Laboratuvar Olarak Kullanılması" başlıklı bir araştırma projesi yürütülmüştür. Bu proje ile ihtiyaç analizi yapılması; müzelerin okul eğitiminde, ders programı ile ilişkili olarak öğretime destek olarak kullanılması konusunda öğretmen ve müzecilerin ihtiyaç ve önerileri belirlenerek somutlaştırmak amaçlanmıştır. 2003 yılında, yine YTÜ Müzecilik Yüksek Lisans Programı ve çeşitli sivil toplum örgütleri işbirliği ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bir eğitim programı oluşturulması için bir çalışma başlatılmıştır. Çalışma kapsamında müze öncesi müzede- müze sonrası çeşitli etkinlikler planlanmış ve bu çalışmalar Okul-Müze Günleri Eğitim Programı olarak yayınlanmıştır. Bu çalışma halen devam etmektedir.

Müze eğitimi, müze eğitimcisi ve müzecilik konularındaki gelişmelerin, sorunların ve yetersiz devlet politikalarının, eğitim öğretim lisans ve lisansüstü programlarının, müzelerdeki çalışmaların vb. konuların gündeme taşındığı ve tartışıldığı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER), Çocuk Müzeleri Kurma Derneği (ÇMKD) ve Çağdaş Drama Derneği (ÇDD)'nce 18-21 Ekim 2007 tarihlerinde "Uluslararası Eğitim ve Müze Semineri" düzenlenmiş ve Seminer Bildirgesi yayınlanmıştır (San, 2007).

2004 yılında Marmara Üniversitesi, YTÜ ve çeşitli sivil toplum örgütleri işbirliği ile İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde "İstanbul'da tarih boyunca yaşamış olan farklı uygarlıkların giyim tarzları ve farklı işlevleri" üzerine beşinci sınıf öğrencileri ile bir proje çalışması yürütmüştür. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön test-son testlerin analizleri sonucu, deney grubu, "Arkeoloji müzesi ve giysilere ilişkin" bilgi düzeyleri açısından başarılı bulunmuştur.

Müzecilik Eğitimi, Müze ve Sanat Galerilerinde Eğitim, İhtisas Müzeleri, Müze İşletmeciliği başlıklarıyla "27. Müzeler Haftası, Geçmişten Geleceğe Türkiye'de Müzecilik II: Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu" 21-23 Mayıs 2008 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmiş ve Sempozyum Bildirileri yayınlanmıştır (Önen ve Türkyılmaz, 2009).

Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama merkezi (ÇOKAUM) ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı ile Mardin Valiliği ve Mardin Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü işbirliğinde, "Müze Eğitim Seminerleri düzenlenmiştir. Müze Eğitimi ve Çocuk Müzeleri, Türkiye'de Müze Eğitimi, Müzede Öğrenme, Türkiye'de Müze Eğitimi Uygulamaları ve Mardin Çocuk Sanatları Müzesi Projesi'nin sunulduğu sempozyum bildirileri yayınlanmıştır. Yayında Çocuk Kültürü Bibliyografyasına da yer verilmiştir (Onur, 2010).

Bu tarz projelerin Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2008 yılında hazırladığı Müze Eğitimi programının temellerini oluşturduğu düşünülmektedir. Tarih öğretiminin müze eğitimi ile ilişkilerini güçlendirmek bakımından benzer projelere ihtiyaç duyduğu, ancak bu şekilde müzelerin eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edileceği muhakkaktır.

3. YÖNTEM

3. 1. Bilim ve Bilimsel Araştırma

İnsan yaşamının sürekli gelişip değişmesine paralel olarak bilim de durağan olmayıp sürekli değişen bir alandır. Bunun yanında bilim; evrendeki olay ve olguları anlamada, irdelemede, tanımlamada yapılan düzenli çalışmaları kapsamaktadır. Yaşamımızı kolaylaştıran en temel unsur olan bilim hakkında farklı tanımlar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı (Karasar, 2009) aşağıdaki gibidir:

1. Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak yasalar çıkarmaya çalışan düzenli bilgilerdir.
2. Genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgisel bilgilerdir.
3. Belli bir konuyu bilme isteğinden yola çıkan, belli bir amaca yönelen bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma sürecidir.
4. Realitenin incelenmesi, anlaşılması, açıklanması sürecinde insanın algı ve gözlem vasıtalarını kullanarak çeşitli yöntemlerle ürettiği ve sistemleştirdiği bilgiler bütünüdür.
5. Gözlem yoluyla ve gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla önce dünyaya ilişkin olguları birbirine bağlayan yasaları bulma çabasıdır.

Bilimin üç temel işlevinden söz etmek mümkündür: Bunlar; anlama, açıklama ve kontrol. Bu işlevler ele alındığında, insanoğlunun kendisi ve çevresini tanıyarak etkileyebilme isteğinin karşılanmasına yönelik olduğu görülmektedir (Karasar, 2009).

3. 2. Metot ve Metodoloji

Metot ve metodoloji bilim alanında kullanılan iki temel kavramdır. Metodoloji, yöntemlere ışık tutan ve onların belirlenmesinde araştırmacılara rehberlik eden genel yol iken, metot ise bilimsel araştırmaların gerçekleştirilmesinde izlenen yol ve usullerdir. Eğitim bilimleri alanındaki çalışmalarda tarihsel, deneysel ve betimsel yöntemler kullanılmaktadır (Çepni, 2005).

“Olgusal nitelikli problem çözme ve bilimsel bilgi üretme; bilinen ve belli süreçleri olan bilimsel yöntemle gerçekleştirilir” (Karasar, 2009:12). En güvenilir bilgi edinme yöntemi olan bilimsel yöntemin özellikleri; açık-seçik, denetlenebilir, yansız, eleştirci, düzeltici, seçici, deneyici ve duyarlılığı yüksek olması şeklinde sayılabilir. Mantıklı düşünme ve doğru analiz araçlarını kullanmaya dayanan bilimsel araştırma yöntemi,

yararlanılan bilgi ve belgelerin hipotezleri ve ortaya koyulan durumları doğrulayıp doğrulamadığını göstermenin yoludur (Yıldız ve Özen, 2006).

3. 3. Araştırmada Nitel ve Nicel Yaklaşımlar

Eğitim araştırmaları, genel anlamda nitel ve nicel araştırmalar olarak ele alınabilir. Bu ayırım varsayım, amaç, yaklaşım ve araştırmacının rolündeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Nicel araştırmalarda gerçeklik nesnelken asıl olan yöntemdir. Değişkenlerin kesin sınırlarıyla saptanabilmesi ve bunlar arasındaki ilişkilerin ölçülmesi mümkündür. Olay ve olgulara dışarıdan bakan araştırmacı nesnel bir tavır geliştirmektedir. Nicel araştırmalarda amaç; genelleme, tahmin ve nedensellik ilişkisini açıklamadır. Yaklaşımında kuram ve denence ile başlangıç yapılır. Deney, manipülasyon ve kontrol mekanizmalarının ardından standardize edilmiş veri toplama araçlarının kullanımı gündeme gelir. Parçaların analizi yapıldıktan sonra, uzlaşma ve norm arayışı devreye girer ve veri sayısal göstergelere indirgenir. Tüm süreçte araştırmacı, olay ve olguların dışında olup yansız ve nesnedir. Nitel araştırmalar bakıldığında gerçeklik oluşturulduğu görülür. Asıl olan çalışma durumu olup değişkenler karmaşık ve iç içe geçmiş olduğundan bunlar arasındaki ilişkileri ölçmek zordur. Nitel araştırmada amaç, derinlemesine betimleme, yorumlama ve aktörlerin bakış açılarını anlamaya yöneliktir. Yaklaşım ise kuram ve denence ile son bulmakla birlikte, nitel araştırma kendi bütünlüğü içinde ve doğaldır. Burada araştırmacının kendisinin de veri toplama aracı olması gündeme gelmektedir. Örüntülerin ortaya çıkarılması ve farklılık arayışı, verini derinliği ve zenginliği içinde betimlenmesi söz konusudur. Araştırmacı, olay ve olgulara dahil olan öznel bakış açısına sahip ve empatik bir rol üstlenmektedir (Yıldız ve Şimşek, 2008).

3. 4. Eğitim Bilimlerinde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Bir araştırma yapabilmek için belli bir yöntemin izlenmesi şarttır. İzlenecek yöntem belli basamaklardan oluşmaktadır. Eğitim bilimlerinde yapılan bir araştırmada planlama, diğer tüm araştırmalarda olduğu gibi çok önemli bir basamaktır ve araştırma için izlenen yöntemin ilk adımını teşkil etmektedir. Planlama kapsamında, konuyla ilgili kaynakların taranması, amaçların ayrıntılı olarak sıralanması ve yöntemin niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Ardından ölçek veya anketin geliştirilmesi, örneklemenin yapılması, verilerin toplanması ve işlenmesi, elde edilen bulguların yorumlanması basamakları gelmektedir. Araştırma raporunun hazırlanmasıyla araştırmaya son nokta koyulmuş olmaktadır (Karasar, 2008).

3. 5. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

3. 5. 1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada betimsel tarama yöntemi uygulanmıştır. Araştırmak istenen konuyla ilgili, nedir ve neredeyiz sorularına cevap aranarak mevcut durumu tespit etmek için kullanılan yöntemdir (Çepni, 2007). Örneklemin fazla tutulması nedeniyle anket formu kullanılmıştır. Betimsel tarama kullanılmasının nedeni hem araştırmanın amacına hem de, problemlerin çözümüne ilişkin ışık tutmasıdır. Yapılan araştırmada tarih öğretmenlerinin araştırma inceleme yoluyla müze ziyaretleri hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Mevcut durumun belirlenmesi araştırma ile ilgili durumun ne olduğu, araştırma ile ilgili neler yapılabileceği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmaya en uygun yöntem olarak betimsel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

3. 5. 2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın problemlerini çözümü kapsamında betimsel tarama yönteminin önemli iki veri toplama aracı olan anket ve mülakat kullanılmıştır.

3. 5. 2. 1. Açık ve Kapalı Uçlu Anket

“Araştırılan konu hakkında bireylerin düşüncelerini öğrenmek için sorulan sorulardan oluşan bir veri toplama aracıdır. Anketi oluşturan sorular açık uçlu sorulabildiği gibi liste halinde, kategori halinde, sıralama biçiminde, derecelendirme şeklinde ve şebeke halinde sorulabilmektedir” (Çepni, 2005: 85-86).

3. 5. 2. 2. Mülakat

“Mülakat diğer adıyla görüşme, insanların düşüncelerini, duygularını, tutumlarını ve genel anlamda davranışlarını yönlendiren faktörleri ortaya çıkarmayı sağlayan bir veri toplama aracı olarak tanımlanabilir. Yapı bakımından; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüş metodu olarak üçe ayrılmaktadır. Yapılandırılmış mülakat; hangi tür soruların, hangi şekillerde sorulup, ne türde verilerin toplanacağını en ayrıntılı biçimde saptamak amacıyla yapılan bir mülakat türüdür. Yarı yapılandırılmış mülakat; soru sırasının değişebildiği, daha ayrıntılı bir şekilde soruların açıklandığı bir mülakat türüdür. Yapılandırılmamış mülakat ise; açık uçlu soruların sorulduğu, tartışma ve keşfe yönelik olan bir mülakat türüdür” (Ekiz, 2003: 61-62).

3. 5. 3. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evreni 2013-2014 öğretim yılında Trabzon il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinden oluşur.

3. 5. 4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada uygulanan anketin evrenin tümüne uygulanması hedeflenmiştir. Ancak evrenin tamamına ulaşılmasına rağmen bazı tarih öğretmenleri katılmayı reddetmiştir. Mülakat çalışmasında ise; Trabzon ilinde, şehir merkezinde bulunan okullardan 10 deneyimli öğretmen amaçlı örneklem yoluyla seçilmiştir. Öğretmenlerin bazıları hem mülakat uygulamasına hem de anket uygulamasına katılmıştır.

3. 5. 5. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış anket ve mülakat formları kullanılmıştır. Formlarda bulunan sorular birbirleriyle ilişkili olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorularda birbirleriyle ilişkili soruların yanında farklı sorulara da yer verilmiştir.

3. 5. 5. 1. Araştırmada Kullanılan Anketin Geliştirilmesi

Tarih öğretmenlerinin Tarih eğitimine yönelik müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Çalışmada kullanılan anket araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Hazırlanan anketin kapsam geçerliliği ve okunabilirliği ilgili alanlarda uzman araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Anket sorularının araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı kapsam yönünden değerlendirilmiştir. Anketin pilot çalışması beş tarih öğretmeni ile gerçekleştirilmiş soruların okunabilirliği ve anlaşılabilirliği bu öğretmenlere iletirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan ankette kişisel bilgi formuyla birlikte toplam 6 bölüm bulunmaktadır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet, çalışılan kurum türü, meslekteki kıdemi, mezun olduğu program olmak üzere kapalı uçlu sorular yer almaktadır. Kişisel bilgi formu dışında ankette toplam 31 soru bulunmaktadır. Birinci bölümde sorulan sorular tarih öğretmenlerinin kişisel bilgilerine yöneliktir.

İkinci bölümde sorulan 6 soru ise tarih öğretmenlerinin müzelerin hem öğrenci hem de öğretmene katkılarını belirlemek, üçüncü bölümde sorulan 4 soruda müze ziyareti öncesi ve sonrasına ilişkin sorular yer almaktadır. Dördüncü bölümde sorulan 3 soruda

müze ziyaretlerindeki problemlere yönelik sorular yer almıştır. Beşinci bölümde ise, sorulan 7 soruda müzelerin üstlendiği görevlere yönelik sorular sorulmuştur. Altıncı bölümde yer alan 5 soruda müze ziyaretlerinin öğretim stratejileriyle ilgili sorular sorulmuştur. Yapılan bu ankette açık uçlu soruların yanın da belli sayıda kapalı uçlu sorular da sorulmuştur. Literatür taramasına dayalı olarak sorulan sorularda uzman görüşü alınmıştır. Ardından Trabzon il Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınarak uygulanmıştır. Bu anket 2013-2014 eğitim öğretim birinci yarısında uygulanmıştır. Anketler öğretmenlere elden teslim edilmiş yine elden teslim alınmıştır. Öğretmenler sorulara yazılı olarak cevap vermişlerdir.

3. 5. 5. 2. Araştırmada Kullanılan Mülakatın Geliştirilmesi

Müze ziyaretlerinin tarih eğitimine katkılarına yönelik tarih öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacıyla mülakat hazırlanmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat sorularının kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Çalışmada anket verilerinin güvenilirliğini artırmak amacıyla mülakat sorularından faydalanılmıştır. Mülakat sorularının pilot çalışması dört Tarih öğretmeni ile birlikte gerçekleştirilmiş, soruların okunabilirliği bu öğretmenlere incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Mülakatlar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Daha sonra mülakatlar yazılarak analiz edilmiştir. Mülakat sorularının analizinde betimsel analizden yararlanılmıştır.

Mülakat formlarında toplam 10 soru bulunmaktadır. Çalışmanın, birinci sorusunda müze ziyaretlerinin tarih öğretimine katkısına ilişkin soru sorulmuştur. İkinci soruda ise, ön hazırlığa yönelik soru bulunmaktadır. Üçüncü soruda, müze ziyaretinde planlamanın hangi kurumlarca yapıldığına yönelik soru sorulmuştur. Dördüncü soruda öğrencilerden kaynaklanan problemlerin neler olduğu, beşinci soruda ise, kurum kaynaklı problemlerin neler olduğu sorusu yer almıştır. Altıncı soruda, müzelerin nasıl tasarlanmasına gerektiğine ilişkin soru sorulmuştur. Yedinci soruda ise materyal kullanımı üzerine soru sorulmuştur. Sekizinci soruda değerlendirmeye yönelik soru sorulmuştur. Dokuzuncu soruda ise, ülkemizdeki müze çalışmalarının yeterli olup olmadığına yönelik soru sorulmuştur. Son olan onuncu soruda, öğretmenlere müzeler konusunda hizmet içi kurs alıp almadıklarına yönelik soru sorulmuştur.

Mülakattaki sorulara verilen cevaplar doğrultusunda tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Mülakat formu yarı yapılandırılmış olup, 2013-2014 eğitim öğretim yılı birinci yarısında uygulanmıştır.

3. 5. 6. Verilerin Analizi

Hem açık uçlu sorulardan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış anket, hem de mülakat formları aracılığıyla elde edilen bulgular analiz edilerek sonuçlar kısmında yer verilmiştir.

3. 5. 6. 1. Anketin Analizi

Yapılan araştırmada tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini öğrenmek için hazırlanan anket, Trabzon il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan 52 tarih öğretmenine uygulanmıştır. Anket sorularının bazıları açık uçlu, bazıları da kapalı uçlu olarak sorulmuştur. Ankete verilen açık uçlu cevapların anlamlı ve anlamsız olup olmadığına dikkat edilmiştir. Katılımcıların sorulan soruyla ilgili olmayan biçimde cevaplar verdiğinde cevapların tamamı ya da bazıları anlamsız olarak nitelendirilmiştir. Anlamsız olarak nitelendirilen cevaplar değerlendirilmemiştir. Analize dâhil edilen anlamlı cevaplar değerlendirilmiştir. Analize dâhil edilen cevaplar benzerlik-farklılık durumlarına göre kategorize edilmiştir. Sorulara verilen cevaplardan hareketle anlamlı ve cevapsız olarak kategorilendirilip, anlamsız cevaplar ise cevapsız kategorisi içerisinde alınmıştır. Ankete verilen cevaplardan elde edilen kategoriler tablolaştırılmıştır. Tablolar aracılığıyla verilerin yüzdelik ve frekans dağılımı belirlenmiştir. Birden fazla cevap veren katılımcıların cevaplarının en anlamlı olanı dikkate alınmış ve verilere dâhil edilmiştir.

3. 5. 6. 2. Mülakatın Analizi

Yapılan araştırmada tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini öğrenmek için hazırlanan mülakat, Trabzon il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında çalışan 10 tarih öğretmenine uygulanmıştır. Mülakatta 10 açık uçlu soru sorulmuştur. Verilen cevaplar benzerlik-farklılık durumlarına göre kategorilere ayrılmıştır. Mülakata verilen cevaplardan anlamsız olanları cevapsız olarak değerlendirilmiştir. Mülakata verilen cevaplardan elde edilen kategoriler tablolaştırılmıştır. Tablolar aracılığıyla yüzdelik ve frekans dağılımı belirlenmiştir. Birden fazla cevap veren katılımcıların cevaplarının en anlamlı olanı dikkate alınmış ve verilere dâhil edilmiştir. Verilen cevaplar sırasıyla analiz edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde açık uçlu sorulardan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış anket ve mülakattan elde edilen veriler analiz edilerek bulgular ortaya konulmuştur. Hem anket hem mülakattan elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilerek ayrı başlıklarla açıklanmıştır.

4. 1. Anketten Elde Edilen Bulgular

Açık uçlu sorulardan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış anket, altı bölümden oluşmuştur. İlk bölümünde kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci bölümünde tarih öğretmenlerinin müzelerin hem öğrenci hem öğretmene katkılarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde müze ziyareti öncesi ve sonrası ziyaretlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise müze ziyaretlerindeki problemlere yönelik sorular yer alır. Beşinci bölümde müzelerin üstlendiği görevlere ilişkin sorular sorulmuştur. Altıncı bölümde müze ziyaretlerinin öğretim stratejileriyle ilgili sorular sorulmuştur.

4. 1. 1. Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Bulgular

Açık uçlu sorulardan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış anketin giriş kısmında yer alan kişisel bilgi formunda; cinsiyet, öğretmenlik mesleğinde çalışma süresi, mezuniyet durumu, çalışılan kurum türü, hizmet içi eğitime katılıp katılmadığına yönelik sorular yer almaktadır. Araştırmanın kişisel bilgilerle ilgili ilk sorusu öğretmenlerin cinsiyetiyle ilgilidir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Cinsiyetleri

Cinsiyet	<i>f</i>	(%)
Erkek	35	67,3
Kadın	17	32,7
Toplam	52	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere anket çalışmasına toplam 52 öğretmen katılmıştır. Bunların 35’i erkek, 17’si kadındır.

Giriş bölümündeki ikinci soru, öğretmenlerin çalışma süreleri ile ilgilidir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Süreleri

Kategoriler	<i>f</i>	(%)
16-20 yıl	21	40,4
11-15 yıl	9	17,3
26 +	7	13,5
6-10 yıl	6	11,5
21-25 yıl	5	9,6
1-5 yıl	4	7,7
Toplam	52	100

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmenlik meslek hayatında 16-20 yıl çalışmış olan tarih öğretmenleri araştırma evreninde 21 (% 40,4) en büyük paya sahiptir. Öğretmenlik mesleğine yeni başlayan tarih öğretmenleri 1-5 yıl çalışma süresi ile evrende 4 (% 7,7) en az paya sahip olduğu görülmektedir. Bunların haricindeki öğretmenlerin çalışma süresi sırasıyla, 11-15 yıl 9 (% 17,3) , 26 yıl 7 (% 13,5), 6-10 yıl 6 (% 11,5) ve son olarak 21-25 yıl 5 (% 9,6) olmak üzere tabloda yer almıştır.

Anketin bu bölümünün üçüncü sorusu tarih öğretmenlerinin mezun oldukları eğitim kurumlarını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Mezuniyet Durumları

Kategoriler	<i>f</i>	(%)
Eğitim Fakültesi	28	55,8
Fen Edebiyat Fakültesi	11	23,1
Yüksek Lisans	8	15,4
Eğitim Enstitüsü	4	3,8
Yüksek Öğretmen Okulu	1	1,9
Toplam	52	100

Tarih öğretmenlerinin eğitim durumlarını göstermek amacıyla kişisel bilgi formunda mezuniyet durumu kısmına yer verilmiştir. Elde edilen verilere göre, öğretmenlerden 28 (% 55,8) eğitim fakültesi mezunu olanların araştırma evreninde en fazla paya sahip olduğu tabloda görülmektedir. Ardından 11 (% 23,1) fen-edebiyat fakültesi, 8 (%15,4) yüksek lisans, 4 (% 3,8) eğitim enstitüsü, 1 (% 1,9) yüksek öğretmen okulu sırasıyla tabloda yer almaktadır.

Giriş kısmında sorulan diğer bir soru ise, öğretmenlerin çalıştıkları eğitim kurumlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Çalıştıkları Eğitim Kurumunun Türü

Kategoriler	<i>f</i>	(%)
Anadolu Lisesi	29	55,8
Meslek Lisesi	18	34,6
Sosyal Bilimler Lisesi	2	3,8
Fen Lisesi	3	5,8
Toplam	52	100

Ankette yer alan kişisel bilgi formunda tarih öğretmenlerinin çalıştıkları kurum türlerine yönelik verilen cevaplardan elde edilen veriler yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre Anadolu Lisesi türünde 29, meslek lisesi 18, fen lisesi 3, sosyal bilimler lisesinde 2 olmak üzere tarih öğretmenleri görev yapmaktadır.

Çalışılan kurum türü bazında tarih öğretmenlerinin en yüksek oranla 29 (% 55,8) ile Anadolu lisesinde görev yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sırasıyla 18 (% 34,6) oranla meslek lisesi, 3 (% 5,8) oranla fen lisesi, 2 (% 3,8) oranla sosyal bilimler lisesi izlemektedir. Tablo dörtte görüldüğü üzere öğretmenlerin çoğunluğu Anadolu Lisesi (29) ve meslek liselerinde (8) çalışmaktadır.

Giriş kısmında sorulan son soru ise, öğretmenlerin müze ziyaretiyle ilgili bir hizmet içi eğitim alıp almadıklarıyla ilgilidir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimiyle İlgili Hizmet İçi Kurs Alıp Almadıkları

Kategoriler	<i>f</i>	(%)
Hayır	50	96,2
Evet	2	3,8
Toplam	52	100

Tablo beşte görüldüğü üzere, araştırmaya katılan öğretmenlerin sadece ikisi bu konuda bir eğitim almış gözükmektedir.

4. 1. 2. Anketin Birinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin birinci bölümünde 5 adet soru sorulmuştur. Anketin birinci bölümünde sorulan ilk soru "Müze ziyaretlerinin tarih öğretimine katkılarının nelerdir?" şeklindedir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Tarih Öğretimine Katkılarının Neler Olduğu

Kategoriler	<i>f</i>	%
Görsellik açısından katkı sağlar	18	34,6
Birinci elden kaynak sağlar	8	15,4
Gelecek nesle bilgi sağlama	7	13,5
Geçmişin aktarımı	5	9,7
Dersin sevilmesi	4	7,7
Kalıcı, doğru bilgi	2	3,8
Merak duygusu	2	3,8
Yaşayarak öğrenme	2	3,8
Cevapsız	4	7,7
Toplam	52	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi yukarıdaki soruya verilen farklı cevaplardan değişik kategoriler oluşturulmuştur. Öğretmenlerin müze ziyaretlerinin tarih öğretimine katkılarıyla ilgili verdikleri cevaplar incelendiği zaman ön plana çıkan cevap 18 (%34,6) görselliğe katkı sağladığı yönündedir. Bunu 18 (%34,6) ile birinci elden kaynak sağlama, gelecek nesle bilgi sağlama 7 (%13,5), geçmişin aktarımı 5 (%9,7), dersin sevilmesi 4 (%7,7), takip etmektedir. Kalıcı ve doğru bilgi, merak duygusu ve yaşayarak öğrenmenin 2 (%3,8) ise aynı orana sahip oldukları görülmüştür. Değerlendirme tablosunda 4 (% 7,7) oranında cevapsız vardır. Verilen cevaplardan edindiğimiz bilgi, müze ziyaretlerinin tarih öğretimine pek çok konuda katkı sağladığı şeklindedir.

Bu bölümde öğretmenlere sorulan diğer bir soru ise, "müze ziyaretlerinin öğrencilere sağladığı katkılar nelerdir?" şeklindedir.

Tablo 7. Ankette Sorulan Diğer Bir Soru; Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Öğrencilere Katkılarının Neler Olduğu

Kategoriler	<i>f</i>	%
Görsel olarak katkı sağlar	19	36,5
Kalıcı öğrenme	15	28,8
Merak uyandırır	7	13,5
Geçmiş – gelecek karşılaştırılması	5	9,6
Cevapsız	6	11,6
Toplam	46	100

Tablo 7'de görüldüğü üzere 19 öğretmen (%36,5) müze ziyaretlerinin öğrencilerin öğrenme sürecinde özellikle görselliğe katkı yaptığını iddia etmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı 15 (%28,8) müzelerin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı görüşünü savunmaktadır.

Elde edilen verilere dayalı olarak öğretmenlerin çoğunluğunun müze ziyaretlerinin kalıcı öğrenme ve görselliğe katkı sağladığı yönünde görüş ortaya koydukları anlaşılmaktadır.

Anketin ikinci bölümünde sorulan diğer bir soru ise "Müze ziyaretlerinin öğrenme kalitesine katkıları nelerdir?" şeklindedir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Müze Ziyaretlerinin Öğrenme Kalitesine Katkılarının Neler Olduğu

Kategoriler	<i>f</i>	%
Kalıcı öğrenme	18	34,6
Etkili öğrenme	15	28,8
Yaşayarak öğrenme	11	21,2
Somut öğrenme	5	9,6
Cevapsız	3	5,8
Toplam	46	100

Yukarıdaki soruya verilen cevaplara dayalı olarak frekansı en yüksek olan kategori 18 (%34,6) kalıcı öğrenmedir. Başka bir deyişle 18 öğretmen müze ziyaretlerinin öğrenme kalitesini katkı yaptığını düşünmektedir. Bunun dışında 15 (%28,8) öğretmen ise müze ziyaretlerinin etkili öğrenmeyi desteklediği yönünde görüş bildirmiştir. Buna karşın frekansı en düşük olan kategori 5 (%5,8) ise müze ziyaretlerinin somut öğrenme sağladığı yönündedir. Bu ifadeler öğretmenlerin müze ziyaretleri öğrenmeye katkı sağladığını inandıklarını göstermektedir.

Bu bölümde öğretmenlere sorulan diğer bir soru ise, "size göre aşağıdaki kaynaklardan hangisi tarih öğretimi açısından önemlidir?" şeklindedir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Tarih Öğretimi Açısından Tarih Kaynaklarından Size Göre En Önemli Olanını İşaretleyiniz Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Müzeler ve tarih eserleri	26	50
Arşiv vesikaları	12	23,1
Ders kitapları	7	13,5
Hatıra ve seyahatname kitapları	4	7,6
Ansiklopediler	3	5,8
Toplam	52	100

Tablo 9'da görüldüğü üzere 26 (%50) tarih öğretmeni en önemli tarihi kaynak olarak müze ve tarihi eserleri görmektedir. İkinci sırada en önemli görülen tarihi eser ise arşiv

vesikalarıdır 12 (%23,1). Verilerden anlaşıldığına göre, öğretmenlere göre tarih öğretimi açısından en etkili kaynak müzeler ve tarih eserler olarak görülmüştür.

Anketin birinci bölümün beşinci sorusu ise öğretmenlerin meslek hayatları süresince yapmış oldukları müze ziyaretlerinin sayısını belirlemeye yöneliktir.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Öğretmenlik Yaptığınız Süre Boyunca Kaç Defa Öğrencileri Müzeye Götürdünüz Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
1-3	24	46,2
4-6	7	3,5
7-10	2	3,8
11 ve üstü	2	3,8
Her dönem götürdüm	2	3,8
Hiç götürmedim	15	28,9
Toplam	52	100

Tablo 10'da görüldüğü üzere 24 (%46) tarih öğretmenlerinin sadece 2 (%3,8) öğrencilerini 1 defanın üzerinde müze ziyaretine götürdüğünü iddia etmektedir. Buna karşın bazı 15 (%28,9) öğretmenler öğrencilerini müze ziyaretine hiç götürmediklerini belirtmektedirler.

Anketin birinci bölümünün son sorusu, katılımcıların kaç çeşit müze olduğuna dair görüşlerini almaya yöneliktir.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda Size Göre Kaç Çeşit Müze Vardır Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Gezici	3	5,8
Askeri	8	15,3
Açık hava	8	15,3
Etnografya	9	17,3
Arkeoloji	8	15,3
Cevapsız	16	30,8
Toplam	52	100

Tablo 11' de görüldüğü üzere 8 (15,3) öğretmen askeri, açık hava ve arkeoloji müzelerinden eşit oranlarda haberdardır. Bu soruya 16 (30,8) öğretmen cevap vermemiştir.

4. 1. 3. Anketin İkinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin ikinci bölümünde toplam 4 adet soru sorulmuştur. Bu bölümün ilk sorusu müze ziyaretlerinin hangi müfredat konularına göre yapılması gerektiğini belirlemeye yöneliktir.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müfredatta Hangi Konular İşlenirken Öğrenciler Müzeye Götürülmelidir?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Eski medeniyetler	18	34,6
Kültür medeniyetler	17	32,7
Her konu	12	23,1
Cevapsız	5	9,6
Toplam	52	100

Tablo 12’de görüldüğü üzere 18 (%34,6) tarih öğretmeni eski medeniyet konularının öğretiminde öğrencilerin müzeye götürülmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Anketin ikinci bölümünün ikinci sorusunda, müze ziyareti öncesi yapılması gereken işlerin sıralanması istenmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müze Ziyareti Öncesi Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Ön bilgi verilme	25	48,1
İzin alma	16	30,8
Plan yapılma	8	15,4
Cevapsız	3	5,8
Toplam	52	100

Tablo 13’ü incelediğimizde 25 (%48,1) tarih öğretmeni ziyaret öncesi ön bilgi verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Ankette yer alan ikinci bölümün üçüncü sorusu, müze ziyareti sırasında yapılması gereken işlerin neler olduğunu tespit etmeye yöneliktir.

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin “Müze Ziyareti Esnasında Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Bilgi edinme	25	48,1
Öğrenciyi kontrol altında tutma	12	23,1
Cevapsız	8	15,4

Tablo 14'ün devamı

Plan	7	13,4
Toplam	52	100

Tablo 14'e bakıldığında tarih öğretmenlerinin 25 (%48,1) birinci sırada bilgi edinmeyi önemsedikleri görülmektedir. İkinci sırayı ise 12 (%'3,1) oranıyla öğrenciyi kontrol altında tutmak almıştır. Bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere; müze ziyaretleri sırasında rehber tarafından bilgi verilmesinin, öğrencilerinde belli sırada ve kontrol altında tutulmasının oldukça önemsendiği ortaya çıkmıştır.

Bu bölümün son sorusu ise, müze ziyareti sonrası hangi işlerin yapılması gerektiği şeklinde sorulmuştur.

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin "Müze Ziyareti Sonrası Yapılması Gereken İşleri Sıralar mısınız?" Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Dönüt alma	28	53,8
Soru sorma	7	13,5
Rapor hazırlama	6	11,5
Çalışma kâğıdı	3	5,8
Cevapsız	8	15,4
Toplam	52	100

Tablo 15'de görüldüğü üzere öğretmenlerinin çoğunluğu 28 (%53,8) yukarıdaki soruya dönüt alma cevabını vermişlerdir. Elde edilen cevaplardan öğretmenlerin yarıdan fazlasının ziyaret sonrası dönüt almaya önem verdikleri anlaşılmaktadır.

4. 1. 4. Anketin Üçüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin üçüncü bölümünde toplam 3 adet soru sorulmuştur. Üçüncü bölümünün birinci sorusu; sizce müze ziyaretlerinde kurum kaynaklı problemleri nelerdir? Şeklinde dir.

Tablo 16. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda "Sizce Müze Ziyaretlerinde Kurum Kaynaklı Problemler Nelerdir?" sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
İzin ve ulaşım sorunu	22	42,3
Ücret ve rehber sorunu	6	11,5
Zaman sıkıntısı	4	7,7
Müzelerin yenilenmesi	2	3,8
Müzelerin az olması	1	1,9

Tablo 16'nın devamı

Bilgi yetersizliği	1	1,9
Cevapsız	16	30,9
Toplam	52	100

Tablo 16'da görüldüğü üzere kurum kaynaklı problemler arasında tarih öğretmenleri için 22 (%42,3) izin ve ulaşım sorunu birinci sırada yer almaktadır. Bu soruya 16 (%30,9) öğretmen cevap vermemiştir. Tüm bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere kurum kaynaklı problemlerin müze ziyaretlerinin yapılmasında önemli bir engel teşkil ettiği ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümde sorulan bir diğer soru, müze ziyaretleri sırasında öğrenciden kaynaklanan problemler nelerdir? Şeklinde olmuştur.

Tablo 17. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda "Sizce Müze Ziyaretlerinde Öğrenciden Kaynaklanan Problemler Nelerdir?" Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Yüksek ses ve saygısızlık	16	30,8
Bilgi yetersizliği	16	30,8
Sorun yoktur	3	5,8
Öğrenci sayısının fazla olması	3	5,8
Eserlere zarar verme	2	3,8
Cevapsız	12	23
Toplam	52	100

Tablo 17'de görüldüğü üzere 16 (%30,8) öğretmen bilgi yetersizliği ile yüksek ses ve saygısızlığı en önemli problemler olarak görmektedirler. Sonuç olarak öğrencilerin müze ziyareti sırasında disiplinsiz davranışları birçok problemi beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin bu sıkıntılarla uğraşmak istemedikleri, açık alanlarda ve geniş mekânlarda öğrenciyi kontrolde oldukça zorlandıkları görülmektedir. Müze ziyaretleri sayısındaki azlığın en belirgin sebeplerinden birinin bu durum olduğu anlaşılmaktadır.

Anketin üçüncü bölümünün son sorusu, bazı tarih öğretmenlerinin öğrencilerini müze ziyaretine götürmemeye nedenlerinin nelerdir? Şeklindedir.

Tablo 18. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda "Size Göre Bazı Tarih Öğretmenlerinin Öğrencileri Müze Ziyaretlerine Götürmeme Nedenleri Neler Olabilir?" Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Kurumdan kaynaklı problemler	11	21,3
Sorumluluktan kaçınma	10	19,2

Tablo 18'in devamı

Ulaşım	6	11,5
Müzenin yetersizliği	6	11,5
İzin alınamaması	5	9,7
Ekonomi ve zaman	5	9,6
Programın yoğunluğu	2	3,8
Bilgi yetersizliği	1	1,9
Cevapsız	6	11,5
Toplam	52	100

Tablo 18'de görüldüğü üzere tarih öğretmeni 11 (%21,3) ziyaretlerin yapılmasına engel olan problemlerin başında kurumdan kaynaklanan problemleri görmektedirler. Bunun yanında 10 (%19,2) tarih öğretmeni ise böyle bir sorumluluğu almak istemediği görülmektedir. Kanunların ve yönetmeliklerin getirdiği sorumlulukların yanı sıra bu ziyaretlerde görev alan öğretmenlere yönelik bağlı bulunduğu kurumun getirdiği herhangi bir teşvikin olmaması ziyaretlerin yapılamamasını eş değer oranda olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır.

4. 1. 5. Anketin Dördüncü Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin dördüncü bölümünde toplam 7 adet soru sorulmuştur. Dördüncü bölümün ilk sorusu, müzelerin eğitime yönelik görevleri neler olmalıdır? Şeklinde dir.

Tablo 19. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin "Müzelerin Eğitime Yönelik Görevleri Neler Olmalıdır?" Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Kalıcılık	11	21,1
Görsellik	7	13,5
Okulla iletişim işbirliği	6	11,5
Reklam	5	9,7
İlgi merak	3	5,8
Hizmet	2	3,9
Ücretsiz olma	1	1,9
Müze görevlisinin bilgisi olacak	1	1,9
Cevapsız	16	30,7
Toplam	52	100

Tablo 19'da görüldüğü üzere tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerine eğitime destek açısından önem atfetmektedirler. Bunun yanında 7 (%13,5) tarih öğretmeni müzelerin görselliğe katkı sağladığını ifade etmektedir.

Anketin dördüncü bölümünün ikinci sorusu, müzelerin kültüre yönelik görevlerinin neler olduğunun tespitine yöneliktir.

Tablo 20. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Kültüre Yönelik Görevleri Neler Olmalıdır? Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Geçmişin geleceğe aktarımı	22	42,3
Kültürle ilgili bilgi edinme	15	28,8
Geçmişle geleceği karşılaştırma	6	11,5
Müzeyi etkin hale getirme	2	3,9
Cevapsız	7	13,5
Toplam	52	100

Tablo 20'ye bakıldığında 22 (%42,2) tarih öğretmeni müzelerin kültür açısından görevini geçmişle geleceğe aktarmak olarak görmektedirler. Buna ilaveten 15 (% 28,8) tarih öğretmeni ise müzelerin kültür ile ilgili bilgi edinmeye katkı sağlayacağını belirtmektedirler.

Bu bölümün üçüncü sorusu, müzelerin toplumun gelişmesine yönelik görevlerinin nelerdir? Şeklindedir.

Tablo 21. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Toplumun Gelişmesine Yönelik Görevleri Neler Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Geçmişle bağ kurma	19	36,5
Kültüre sahip çıkma	12	23,1
Kültürel bilgilendirme	9	17,3
Cevapsız	12	23,1
Toplam	52	100

Tablo 21'e bakıldığında 19 (%36,5) tarih öğretmeni müzelerin toplumun değerlerinin, tarihinin, kültürünün unutulmamasını sağlayan faktörlerin başında geldiğini belirtmektedirler. Bu soruya verilen cevaplar doğrultusunda 12 (%23,1) tarih öğretmeni ise müzelerin ikinci sıradaki görevinin ise toplumların kültürlerine sahip çıkmasını sağlamak olduğunu aynı zamanda globalleşen dünyada müzelerin kendi kültürlerini korumaya yönelik mekânlar haline geldiğini düşünmektedirler. Netice itibariyle, öğrenciler de aidiyet duygusunu güçlendirmek adına bu ziyaretlerin önemli olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Anketin dördüncü bölümünün dördüncü sorusu, müzelerin geçmişi bu güne getirmeye yönelik görevleri nelerdir? Şeklindedir.

Tablo 22. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerin Geçmişi Bugüne Getirmeye Yönelik Görevleri Nelerdir? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Aktarma bağ kurma	17	32,7
Eserlerin muhafazası	9	17,3
Geçmiş gelecekle karşılaştırma	3	5,8
Müzelerin etkisi	2	3,9
Etkinlikler yapılmalı	1	1,9
Anlaşılır olma	1	1,9
Cevapsız	19	36,5
Toplam	52	100

Tablo 22'de görüldüğü üzere 19 (%36,5) tarih öğretmeni bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır. 3 (%5,8) tarih öğretmeni ise müzelerin geçmişi bu güne getirme noktasında en önemli görevinin aktarma ve bağ kurma olduğunu iddia etmektedir.

Bu bölümün beşinci sorusu, müzede sergilenen koleksiyonlardan hangilerinin tarih dersini daha kalıcı hale getirir? Şeklindedir.

Tablo 23. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzede Sergilenen Koleksiyonlar Arasında Tarih Dersini Kalıcı Yapacağı Görüşünderiniz Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Taşınabilir kalıntı	20	38,5
Tarihi yapı	12	23,1
Hepsi	7	13,4
Fotoğraf	5	9,6
Tarih konulu minyatür	4	7,7
Cevapsız	4	7,7
Toplam	52	100

Tablo 23'te görüldüğü üzere 20 (%38,5) tarih öğretmeni taşınabilir kalıntıların, tarih dersinde kalıcı öğrenmeyi gerçekleştireceğini düşünmektedirler. İkinci sırada ise 12 (%23,1) öğretmen öğrenmede oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu, tarihi yapıların ve orada sergilenen birçok eserin, tarih öğretimine kalıcı etki yaptığı görüşündedir.

Anketin dördüncü bölümünün altıncı sorusu ise, müzelerde ki görevlilerinin, müze ziyaretlerine yönelik nitelikleri neler olmalıdır? Şeklindedir.

Tablo 24. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müzelerdeki Görevlilerin Öğrencilerin Müze Ziyaretlerine Yönelik Nitelikleri Neler Olmalıdır? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Bilgili	21	40,4
Rehber olmak	12	23,1
Misafirperver	4	7,7
Eserleri tanıtmak	2	3,8
Cevapsız	13	25
Toplam	52	100

Tablo 24'te görüldüğü üzere 21 (%40,4) tarih öğretmeni müze ziyaretinde, katılımcılara yeterli düzeyde bilgi sunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu soruyu cevapsız bırakan 13 (%25) öğretmenler ise müze görevlilerini nitelikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. 12 (%23,1) öğretmen ise bu görevlilerin rehber olması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu bölümün son sorusu, müzelerin ziyaretleri sırasında sizlere ve öğrencilerinize ne gibi hizmetler vermesini beklersiniz? Şeklindedir.

Tablo 25. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Müze Ziyaretlerinin Sizlerle ve Öğrencilerinize Yönelik Ne Gibi Hizmetler Vermesini Beklemektesiniz? Sorusuna Vermiş Oldukları Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Müzeler tanıtılmalı	11	21,2
Ücretsiz olmalı	9	17,3
Bilgi aktarımı yapılmalı	5	9,6
Eğitim verilme	4	7,7
Okulla iletişim sağlanmalı	3	5,9
Etkinlikler hazırlanmalı	2	3,8
Cevapsız	18	34,5
Toplam	52	100

Tablo 25'e görüldüğü üzere 11 (%21,2) tarih öğretmeni müzelerin tanıtılmasını istemektedirler. Buna ilaveten 9 tarih öğretmeni ise (%17,3) müzelerin ücretsiz olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu soruya 18 (%34,5) öğretmen cevap vermemiştir. Sonuç itibarıyla, müze ziyaretlerinin ücretsiz olması, sayıların ve çeşitlerinin artırılması, müze yöneticilerinin okullarla sürekli irtibat halinde olmaları ziyaretlerin sayısını arttıracaktır.

4. 1. 6. Anketin Beşinci Bölümünden Elde Edilen Bulgular

Anketin beşinci bölümünde toplam 4 adet soru sorulmuştur. Bu bölümün ilk sorusu, öğretmenlerin müze ziyareti sırasında kullandıkları öğretim stratejilerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik bir sorudur.

Tablo 26. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri cevaplar Doğrultusunda “Müze Ziyaretleri Esnasında Hangi Öğretim Stratejileri Kullanılmalıdır?” Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Sunuş	4	7,7
Buluş yoluyla	3	5,8
Cevapsız	45	86,5
Toplam	52	100

Tablo 26’da görüldüğü üzere 45 (%86,5) tarih öğretmeni bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Bu cevap öğretmenlerin müze ziyaretleri sırasında uygulanacak öğretim stratejileri hakkında son derece yetersiz bilgiye sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır. Sadece 3 (%5,8) öğretmen ziyaretlerde buluş yoluyla öğretim stratejisinin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Bu cevaplar tarih öğretmenlerinin aktif öğretim stratejileri konusunda yeterli bilgilerinin olmadığını göstermektedir.

Anketin bu bölümünün ikinci sorusu, müze ziyaretleri sırasında öğrencilerde gelişebilecek en önemli beceri nedir? Şeklinde dir.

Tablo 27. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Size Göre Müze Ziyaretleri Süresince, Öğrencilerde Gelişecek En Önemli Beceri Nedir?’ Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Gözlem	32	61,53
Sorgulama	8	15,38
Sınıflama	5	9,61
Yaratıcılık	1	1,92
Sorun çözme	1	1,92
Sorumluluk	1	1,92
İşbirliği	1	1,92
Cevapsız	3	5,76
Toplam	52	100

Tablo 27’de görüldüğü üzere 32 (%61,53) öğretmen müze ziyaretleri süresince öğrencilerde gelişebilecek en önemli becerinin gözlem olduğunu düşünmektedir. 8 (%15,38) tarih öğretmeni ise sorgulamayı geliştirdiğini iddia etmektedir.

Beşinci bölümün üçüncü sorusunda öğretmenlere, müze ziyaretleri sırasında tarih öğretimine ilişkin ne tür farklı etkinlikler yapılabilir? Sorusu yöneltilmiştir.

Tablo 28. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘Müze Ziyaretleri Esnasında Tarih Öğretmenleri Ne Tür Farklı Etkinlikler Yapabilir?’ Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Drama	11	21,15
Gezi sonrası gördüklerini yazma	4	7,69
Gözlem	3	5,76
Görselleştirme işlenen konuyla bağlantı	2	3,84
Önceden soru hazırlama	2	3,84
Açık hava müzesi ve tiyatro	4	7,69
Eserleri değerlendirme	3	5,76
Proje	1	1,92
Farklı kültür	1	1,92
Cevapsız	21	40,38
Toplam	52	100

Tablo 28’de görüldüğü üzere müze ziyaretleri esnasında tarih öğretimine ilişkin ne tür farklı etkinlikler yapılabilir sorusunu öğretmenlerin yarıya yakını 52 (%40,38) cevapsız bırakmıştır. Sadece 11 (%21,15) tarih öğretmenleri ziyaretlerde drama kullanılabileceğini ifade etmektedir. Bu durum öğretmenlerin büyük bir oranının yöntemler konusunda fikir sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Anketin beşinci bölümünün dördüncü sorusu, ‘‘Müze ziyareti sırasında hangi materyaller kullanılmalıdır?’’ şeklinde olmuştur.

Tablo 29. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda ‘‘Ziyaret Esasında Ne Tür Öğretim Materyalleri Kullanılmalıdır?’’ Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Video	9	17,3
Fotoğraf	7	13,5
Kayıt cihazı	6	11,6
Kâğıt – kalem	5	9,7
Broşür	3	5,8
Çalışma yaprağı	2	3,8
Gözlem	2	3,8
Resim heykel	2	3,8
İnternette faydalanma	2	3,8
Maket	1	1,9
Cevapsız	13	25
Toplam	52	100

Tablo 29’da görüldüğü üzere 9 (%17,3) tarih öğretmeni video kullanılabileceğini ifade etmiştir. 7 (%13,5) öğretmen ise fotoğraf kullanılabileceğini vurgulamıştır. Buna ilaveten 13 (%25) öğretmen ise bu soruya cevap vermemiştir.

Anketin beşinci bölümünün son sorusunda ise öğretmenlere, bu konuda en son ne söylemek istedikleri sorulmuştur.

Tablo 30. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Verdikleri Cevaplar Doğrultusunda “Bu Konuda Son Olarak Söylemek İstedikleriniz Nelerdir?” Sorusuna Verilen Cevaplar

Kategoriler	<i>f</i>	%
Ziyaret artırılmalı	14	26,9
Prosedür sıkıntısı çözülmeli	3	5,8
Bilgi aktarımı yapılmalı	4	7,7
Sorumluluk alınmalı	2	3,8
Cevapsız	29	55,9
Toplam	52	100

Tablo 30’da görüldüğü üzere 14 (%26,9) öğretmen ziyaretlerin artırılması gerektiğini ifade etmektedir. 3 (%5,8) öğretmen ise prosedür sıkıntısının çözülmesi gerektiğini savunmaktadır.

Altı bölüm ve 31 sorudan oluşan açık ve kapalı uçlu anketin; Trabzon il merkezi ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinin tamamına uygulanması hedeflenmiştir. Ancak araştırmanın evreni 35 erkek, 17 kadın olmak üzere toplam 52 tarih öğretmeni şeklinde oluşmuştur. Öğretmenlerden ankete cevap verenlerin %17 si kadın, %35 i erkektir. Ankete katılanlara bakıldığında öğretmenlik mesleğinde 16-20 yıl tecrübesi olan % 40,4 oranla en büyük paya sahipken öğretmenlik mesleğine yeni başlayan diye nitelendirebileceğimiz 1-5 yıl tecrübeye sahip öğretmenlerin % 7,7, evrende en küçük paya sahip olduğu söylenebilir. Ankete katılan tarih öğretmenlerinin 29’u %55,8 oranla eğitim fakültesi mezunu tarih öğretmenleri en büyük yüzde oranına sahiptir. Görev yapılan kurum türü bazında tarih öğretmenlerinin en büyük oranla % 55,8, Anadolu lisesi türündeki kurumlarda görev yaptığı görülmektedir. Anketten elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan bulguları kısaca özetlediğimizde şu bilgiler ortaya çıkmaktadır:

1. Ankete katılan öğretmenlerin görsellik açısından müze ziyaretlerinin kalıcı ve etkili öğrenmeye katkı sağladığı görüşü ön plana çıkmıştır.
2. Müze ziyaretlerinin önemli olduğu ancak etkili olarak yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
3. Öğretmenlerinde müze ziyaretlerini planlama konusunda yeterli bilgiye sahibi olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

4. Ayrıca müze ziyaretlerinin yapılmasını engelleyen birçok faktöründe olduğu tespit edilmiştir.
5. Müze ziyaretlerinin daha çok eski medeniyet ve kültür konuları işlenirken yapılmasının uygun olacağı görüşü ön plana çıkmıştır.
6. Öğretmenlerin müze ziyaretlerinde kullanılacak öğretim stratejileri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

4. 2. Mülakattan Elde Edilen Bulgular

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır. Trabzon ili, Trabzon il merkezi, Trabzon il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan 10 tarih öğretmeniyle yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla görüşülmüştür. Mülakat formunda 10 tane soru bulunmaktadır. Mülakattaki sorularla tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

4. 2. 1. Mülakat Sorularından Elde Edilen Bulgular

Mülakatın ilk sorusunda tarih öğretmenlerine, ‘Bir Öğretmen Olarak Müze Ziyaretlerinin Tarih Öğrenimine Ne Tür Katkılar Sağlayacağını Düşünüyorsunuz?’ sorusu yöneltilmiştir. Üç tarih öğretmeni müze ziyaretlerinin kalıcı öğrenme sağladığını düşünmektedir. TÖ1’e göre “*Müze ziyaretleri öğrencilere görerek öğrenme sağladığı için kalıcı öğrenmeye katkı yapar*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Benzer bir cevap veren TÖ5 ise “*Müze ziyaretlerinde yaparak ve yaşayarak öğrenme olduğu için kalıcı öğrenme sağlanır*” ifadesini kullanmıştır. İki öğretmen ise müze ziyaretlerinin motivasyonu arttırdığını düşünmektedir. TÖ6’ya göre “*Motivasyonu artırır, öğrenimi karşılaştırma yoluyla bilgi daha kalıcı hale getirilebilir.*” Bu görüşü destekleyen TÖ9 ise benzer bir ifade kullanarak “*Müzeler aracılığıyla tarih derslerinde motivasyonu arttırabiliriz*” şeklinde görüşünü açıklamıştır. Mülakatın ilk sorusuyla elde edilen diğer bir kategori ise, müzelerin tarih dersinde geçmişin somutlaştırılmasına katkı sağlayacağı yönündedir. Bu kategoriyle ilgili olarak, TÖ10: “*Öğrencilerin derslerde soyut olarak okudukları konularla ilgili somut bazı materyallerle karşılaşması öğrenmeyi pekiştirir*” açıklamasını yapmıştır.

Tarih öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde sorulan ikinci soru “Müze ziyaretleri için önceden yapılacak planlama niçin önemlidir? Şeklinindedir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiği zaman, beş öğretmen ziyaret öncesi yapılacak planlamanın zamanı verimli kullanma açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Örneğin TÖ2: “*Hangi konuya ağırlık verilecekse o bölüme ve materyallere yönelik çalışma yapmada zamanı iyi kullanmayı sağlar.*” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Benzer bir cevap veren TÖ7 ise

“Planlama öğrenmeyi kolaylaştırır” ifadesini kullanmıştır. İki öğretmen ön hazırlık yapmanın zamanın iyi kullanılması ve öğrenmeyi kolaylaştıracağını ifade etmiştir. Örneğin TÖ3: “Müze ziyaretlerinde zamanı verimli kullanma, kalıcı öğrenmede oldukça etkilidir. Ayrıca belli bir plana uyulduğunda eksik kalan yada atlanan herhangi bir konu olmaz, öğrenme tam anlamıyla gerçekleşir. Gereksiz ayrıntılara girilmeden, zamanı verimli kullanarak kalıcı öğrenme sağlanır.” açıklamasını yapmıştır.

Mülakattaki bir diğer soru, “Ziyaret öncesi planlama, öncelikli olarak hangi kurumlar tarafından yapılmalıdır?” şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde beş öğretmen, planlamaların müzeler tarafından yapılması yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu görüşe örnek olarak; TÖ4: “Müze uzmanları tarafından yapılmalı, çünkü planlama uzmanlık gerektirir.” şeklindeki ifadesini verebiliriz. Bu görüşe bir diğer örnek olarak, TÖ8 : “Müze yetkilileri ve milli eğitim müdürlükleri aşırı kalabalık olmasını önlemek amacıyla ziyaret takvimi belirlemelidir.” verilebilir. Diğer dört öğretmen, planlamanın MEB tarafından yapılması yönünde görüş beyan etmişlerdir. Tüm bu cevaplardan anlaşılacağı üzere mülakata katılan öğretmenler, müze ziyaretlerinin planlamasında müze yetkilileri ile milli eğitim müdürlerinin etkili olacağı görüşünde hemfikirdirler. Öğretmenler bu noktada sorumluluk almak istememektedirler.

Mülakatın dördüncü sorusu, “Müze ziyaretleriyle ilgili olarak öğrencilerden kaynaklanan problemler nelerdir?” şeklindedir. Bu soruya üç öğretmen öğrencilerin ilgisizliğini sebep olarak göstermiştir. Örnek olarak TÖ2: “Müzelerin kendilerini yenileyemeyişi, öğrencilerin ilgisini çekecek aktivitelere yer verilmeyişi, bu ziyaretlerin öğrencilerin okul başarısında bir değerlendirme ölçütü olarak alınmayışı vb. nedenlerden dolayı ziyaretler sırasında öğrencilerin ilgisizliği ön plana çıktığı görülmektedir” ifadesini kullanmıştır. Bir diğer problem olarak iki öğretmen, müze ziyaretlerinde öğrenci gruplarının kalabalık oluşunu göstermiştir. Örnek olarak TÖ1: “Kalabalık olmaları, konuya odaklanmalarının zorluğu, ulaşım ve maddi problemleri sayabiliriz” şeklinde ifade etmiştir.

Tarih öğretmenleriyle yapılan mülakatın beşinci sorusu, “Size göre Müze ziyaretlerinde kurum kaynaklı problemler nelerdir?” şeklindedir. Üç öğretmen müze ziyaretleri konusunda kurum çalışanlarının yetersiz bilgiye sahip olması şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu görüşe örnek olarak TÖ5: “Müzeler ellerindeki kaynaklar hakkında yeteri kadar bilgi verememektedirler” şeklinde ifadesi gösterilebilir. Bir diğer sebep olarak okul programları ile uyumun olmaması, mevcut planlamanın müze eğitimine uygun olmayışı söylenebilir. TÖ9: “Müze ziyaretleri için kurumlarımızdan izin almak oldukça meşakkatli bir durum, açıkçası bu bizi olumsuz yönde etkilemektedir.” Şeklindeki ifadesi ile gerek okul müdürlüğündeki gerekse il müdürlüğündeki yazışmalarla ilgili prosedürün fazlalığı nedeniyle bu ziyaretler istenilen sıklıkta yapılamamaktadır. Ayrıca, müzelerdeki

onarım ve bakımların uzun sürmesi, müze ziyaretlerinin sıklıkla yapılmasına engel teşkil eden nedenlerden biridir. Bu konuda yapılan diğer bazı ifadelerle baktığımızda örneğin, "TÖ1: *Okul ile müzeler arasında iletişim ve işbirliğinin sağlamaması*". TÖ4: *"Zaman ve mekân yetersizlikleri" birçok farklı nedenin müze ziyaretine olumsuz etki yaptığını görmekteyiz.*

Mülakatın altıncı sorusu; *"Sizce müzeler ne şekilde tasarlanırsa etkili bir tarih öğretimi gerçekleşir?"* şeklindedir. İki tarih öğretmeni, bu soruya görselliğin ön plana çıkarılmasının etkili olacağı şeklinde görüş bildirmiştir. Buna örnek olarak TÖ6: *"Canlandırma tekniğinin kullanılmasının da tarih öğretimine katkı sağlayacağı muhakkaktır"* şeklinde bir ifade kullanmıştır. Diğer iki tarih öğretmeni müzelerde yapılacak sınıflandırmanın etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Örnek olarak TÖ5: *"Müzeler tarihi olayları tasnifleyerek sergilerlerse daha faydalı olur" verilebilir.*

Tarih öğretmenleriyle yapılan mülakatın yedinci sorusu; *"Size göre müze ziyaretlerinde hangi tür materyaller kullanılmalıdır?"* şeklindedir. Bu soruya dört öğretmen fotoğraf makinesi cevabını vermiştir. Bu cevaplara örnek olarak TÖ7: *"Fotoğraf makinesi ile slayt gösterileri kalıcı ve etkili öğrenmede en önemli unsurlardır" verilebilir. Ayrıca TÖ2: "Çalışma yaprakları ve eserlerin fotoğrafları tarih öğretiminde oldukça etkili araçlardır"* ifadesinden anlaşıldığı üzere görsel materyallerin tarih öğretmenleri tarafından en fazla tercih edilen materyaller olduğu açıkça görülmektedir. Özellikle çalışma yaprağı öğrenmenin hangi boyutta gerçekleştiğini görmemiz açısından önemli bir ölçek olduğu düşünülmektedir. Bu soruya verilen cevaplar arasında müzelerle ait broşürlerin eskisi kadar dikkat çekmediği de ifade edilmektedir.

Müze ziyaretleri hakkında yapılan mülakatın sekizinci sorusu; *"Müze ziyaretleri sonrasında yapılacak olan değerlendirme ne şekilde olmalıdır?"* şeklindedir. Verilen cevaplarda üç öğretmen, öğrencinin görüşünün alınarak, bu değerlendirmenin yapılabileceği şeklinde ifade kullanmışlardır. Bu cevaba örnek olarak, TÖ9: *"Öğrencilerin görüşleri alınmalı, neler öğrendikleri sorulmalı, gerekli açıklamalar yapılmalıdır"* verilebilir. Bir öğretmen ise ziyaret sonrası öğrencilerin rapor hazırlaması yönünde görüş beyan etmiştir. Bu öğretmen TÖ2: *"Eserlerin ait olduğu dönemler hakkında öğrencilere raporlar hazırlatılmalıdır"* ifadesini kullanmıştır. Müze ziyaretleri sonrasında öğrencilerden dönüt almanın yanında sunum yapma ve soru sorma, anket cevapları da ön planda olduğu görülmektedir.

Mülakatın dokuzuncu sorusu, *"Ülkemizde müze ziyaretleri ve eğitimine yönelik yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?"* şeklindedir. Mülakata katılan on öğretmen bu soruya hayır cevabını vermiştir. Bu sonuçtan da anlaşılmaktadır ki ülkemizde müze

ziyaretlerine yönelik yapılan çalışmalar yetersiz bulunmaktadır, bu da müze ziyaretlerine gereken önemin verilmediğini göstermektedir.

Tarih öğretmenleriyle yapılan mülakatın onuncu ve son sorusu, "Müze ziyaretlerine yönelik öğretmenlere bir hizmet içi kursunun verilmesini yararlı buluyor musunuz?" şeklinde olmuştur. Bu soruya mülakata katılan öğretmenlerin hepsi evet cevabını vermiştir. Bu cevaba örnek olarak; TÖ1: "*Yararlı olur katılmak isterim.*" TÖ3: "*Yapılmasının eğitim öğretim ve tarih öğrenmeye ve öğretmeye yararlı olacağına inanıyorum*" verilebilir.

Sonuç itibarıyla, müze ziyaretlerine yönelik öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmış ve bu sebeple tarih öğretmenlerine yönelik hizmet içi kurslarının düzenlenmesinin, etkili ve kalıcı tarih eğitimi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

On sorudan oluşan yarı yapılandırılmış mülakat formu ile Trabzon il merkezi ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinden 10 tanesine mülakat formu uygulanmıştır. Mülakatlardan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan bulguları özetlediğimizde şu bilgiler ortaya çıkmaktadır;

Mülakatın birinci sorusuna verilen cevaplar dikkate alındığında, müze ziyaretlerinin birinci planda görsel zekaya hitap ederek kalıcı öğrenmeyi sağladığı, tarih konularının anlaşılmasında ve bu konulara yönelik ilginin artışında etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Mülakatın ikinci sorusunda yer alan planlamanın önemi noktasında verilen cevaplara bakıldığında, zamanı verimli kullanmayı sağlaması, sıralı bilgi ediniminin gerçekleşmesi ve beraberinde kalıcı öğrenmede ki olumlu etkisi tespit edilmiştir. Tarih öğretmenleriyle yapılan mülakatta, tarih eğitimine yönelik, müze ziyareti ile ilgili planlamanın okul ve müzenin işbirliği çerçevesinde yürütülmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Müze ziyaretleri sırasında öğrenciden kaynaklanan problemlerin başında ilgisizlik, müze gezilerinin öğrenciler tarafından yeteri kadar önemsenmemesi ve ekonomik sebepler ön plana çıkmaktadır. Tarih eğitimine yönelik yapılacak müze ziyaretlerinde, kurum kaynaklı problemler olarak, özellikle ziyaretlerin ders programların uygun olmayışı, İl müdürlüğü ya da okul müdürlüğünden izin alınmasında yaşanan güçlükler, müzelerde yetişmiş elemanların azlığı, beraberinde müze ziyaretlerinin istenildiği sayıda yapılamamasına neden olmaktadır görüşleri, tespit edilmiştir.

Mülakata katılan öğretmenler, müzelere yapılacak ziyaretlerde etkili tarihinin gerçekleştirilebilmesi için görselliğe önem verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle tarih öğretmenleri, müzelerde kısa görseller hazırlayarak yahut canlandırma tekniklerini uygulayarak, hem öğrencilerin ilgi ve merakının arttırılacağını hem de kalıcı öğrenmenin gerçekleştirileceğini düşünmektedirler. Müze ziyaretlerinde en etkili materyal olarak fotoğraf makinesi görülmektedir. Diğer bir materyal olan çalışma yapraklarının,

öğrencilerden ziyaret sonrası dönüt almada kullanılması, etkili tarih öğretiminin gerçekleşmesini sağlayacağı görüşü ön plana çıkmaktadır. Müze ziyareti sonrası öğrencilerden alınacak görüşler doğrultusunda yeni ziyaret planlamaları yapılabileceği ayrıca belirtilmiştir. Mülakata katılan tarih öğretmenleri tarafından, ülkemizde yapılan müze ziyaretleri sayısı yeterli bulunmamakta aynı zamanda yaşadığımız coğrafyada pek çok farklı uygarlıklar kurulmasına ters orantılı olarak müze sayısının az olduğu belirtilmektedir. Sonuç itibariyle mülakata katılan öğretmenler müze ziyaretleri hakkında verilecek olan hizmet içi eğitimi almanın yararlı olduğunu düşünmektedirler.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuç

Tarih öğretmenlerinin tarih eğitimine yönelik yapılan müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen bulgular her bir alt problem esas alınarak sunulmuştur. Araştırmada toplam beş alt problem bulunmaktadır. Alt problem sıralaması anket ve mülakat formundaki bölümlere paralel olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemi "Tarih öğretmenlerinin müzelerin tarih eğitimine katkılarına yönelik bilgi düzeyleri nedir?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir:

1. Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerinin tarih eğitimine katkısı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.
2. Öğretmenlerin müze ziyaretleri ile ilgili bilgi düzeyleri yeterli değildir.
3. Tarih öğretmenlerine göre müzelerin öğrenciye katkısı; kalıcı öğrenme, motivasyon, somutlaştırmadır.
4. Müze ziyaretlerinin, öğrenme kalitesine katkısı; yaparak yaşayarak öğrenmeyle dersleri pekiştirme olarak ortaya çıkmıştır.
5. Tarih öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu müze ziyaretlerinin tarih eğitiminde etkin bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi "Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerini planlamaya yönelik bilgi düzeyleri nedir?" şeklindedir. Bu probleme ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerini planlama konusunda yeteri kadar bilgiye sahip oldukları görülmektedir.
2. Tarih öğretmenlerinin ziyaret öncesi planlama ilgili bilgileri yeterli düzeydedir. Planlamayı; ön bilgi verilmeli, izin alınmalı, plan yapılmalı şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi "Tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerinde karşılaştıkları problemler nelerdir?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Sorulara verilen cevaplardan hareketle tarih öğretmenlerinin müze ziyaretlerinde çeşitli problemlerle karşılaştıkları görülmektedir. Bunlar; öğrenciden kaynaklanan problemler; ilgisizlik, grubun kalabalık olması, ulaşım

zorluğu, hazır bulunuşluk, nasıl davranacağını bilememe ve okul- müdür iletişimi olarak belirtilmiştir.

2. Kurum ve bürokrasi kaynaklı problemler ise; bilgi ve mekân yetersizliği, müze ve bakım yetersizliği, program ile uyum olmaması, izin alınamaması, okul müdürü görüşmesi ve ekonomik sebepler olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemi” Tarih öğretmenlerinin müzelerin görevleri hakkındaki görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eğitime yönelik görevleri olarak; kalıcılığı sağlaması, öğretim programlarında yer verilmesi, görselliğini ilgi çekecek hale getirmesi, okullarla iletişim içinde olması, işbirliğine açık olması, reklam yapması, ilgi merak uyandırması, hizmet kalitesi, ücretsiz olması, müze görevlilerinin donanımlı olması, kültüre yönelik çalışması olarak belirtilmiştir.
2. Kültürel olarak görevi ise, geçmişin geleceğe aktarımı, kültürle ilgili bilgi edinme, geçmiş ile geleceği karşılaştırma, müzeyi aktif kullanma olarak belirtilmiştir. Ezberci ve kalıplaşmış bir eğitim sisteminin yerine daha aktif ve yaşantılar yoluyla gerçekleştirilen eğitimi yerleştirmek için, müze ziyaretlerinin belli bir program çerçevesinde ve bu alanda eğitim almış bir rehber ya da müze görevlisi eşliğinde yapılması görüşü öne çıkmıştır.
3. Topluma yönelik görevinin ise; geçmişle bağ kurma, kültüre sahip çıkma, kültürel bilgilendirme şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçmiş bu güne getirmeye yönelik görevleri; aktarma bağ kurma, eserlerin muhafazası, geçmiş gelecekle karşılaştırma, müzelerin etkisi, etkinliklerin yapılması, anlaşılır olması olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi” Tarih öğretmenlerinin ziyaret esnasında öğrencileriyle yürüttükleri öğretim etkinlikleri nelerdir?” şeklindedir. Bu probleme ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Müze ziyaretleri sırasında en sık kullanılan öğretim stratejileri buluş ve sunuştur.
2. Ziyaretler esnasında öğretmenler gözlem, not alma ve sunum gibi yöntemleri kullanmaktadır.
3. Müze ziyaretleri esnasında öğretmenler fotoğraf, video, broşür, maket, çalışma yaprağı, kâğıt kalem, resim heykel, kayıt cihazı gibi materyallerin kullanılmasını önermektedirler.

5. 2. Öneriler

1. Tarih eğitiminde kaliteyi arttırmak için müze ziyaretlerine daha fazla yer verilmelidir.
2. Müze ziyaretlerinde karşılaşılan kurum kaynaklı problemler giderilmeli, prosedürün azaltılmalıdır.
3. Tarih derslerinde müze ziyaretlerinde kullanılacak yöntem ve teknikler ziyaretçi grubunun niteliğine, hedeflenen amaçlara, eğitim programlarının içeriğine göre düzenlenmelidir. Öğretmenler bu noktada drama, buluş yoluyla öğrenme ve tarihsel empati gibi yapılandırmacı yaklaşıma uygun çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmalıdır.
4. Müze ziyaretlerinde kompozisyon, resim yapma ve desen çizme gibi öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilecek etkinlikler yapılmalıdır.
5. Müze ziyaretleri belli bir program çevresinde ve alanında yetişmiş müze görevlileri veya rehber eşliğinde yapılmalıdır.
6. Tarih eğitiminde müze ziyaretlerinde etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için çağdaş eğitimin gereklerinden biri olan teknolojik araçlardan faydalanılmalıdır.
7. Müze eğitimi ile ilgili hizmet içi kurslar verilmeli ve tarih öğretmenlerinin bu kurslara katılması sağlanmalıdır.
8. Öğretim yılı başında öğrencilerinin tabi tutulacağı müfredat incelenmeli müze ziyaretlerinin yapılabileceği konular belirlenmeli ve bu yönde müze ziyaretleri için plan yapılmalıdır.
9. Tarih öğretmenleri müze ziyaretlerinin kazandıracığı becerileri, güncel hayatlarında sağlayacağı yararları belirterek öğrencileri motive etmelidirler.
10. Müze ziyaretlerine katılan öğrencilerin çalışmaları, okul başarı puanını etkileyecek şekilde not bazında değerlendirmeye alınmalıdır. Bu şekilde öğrencilerden kaynaklanan ilgisizliğin önüne geçilebilir.
11. Yaygın bir eğitim kurumu olarak topluma hizmet veren müzelerin örgün eğitime entegre edilmesi sağlanmalıdır.
12. Müze ziyareti yapacak öğretmenlere ekonomik destek sağlanmalıdır.
13. Müze ziyareti yapan öğretmenlere performans puanı verilmelidir.

6. KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K.Ü. (2000). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Adams, L. S. (2001). *Art across time*. Volume II. Boston: McGraw-Hill College.
- Adıgüzel, H. Ö. (2000). *Müze pedagojisinin Türkiye'deki yansımaları ve müzelerdeki yaratıcı drama uygulamaları. Müzecilikte yeni yaklaşımlar-küreselleşme ve yerelleşme*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayını.
- Adıgüzel, H. Ö. ve Öztürk, F. (1999). Türk eğitim düşüncesinde okul müzesinden müze pedagojisine değişim, *Eğitim Bilim/Education and Science*, 114, 73-81.
- Akbaba, B. (2005). Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1) 185-197.
- Andrea, E. (1997). *Müze pedagojisi İngiltere'de nasıl gelişti?* İstanbul. Türk Alman Kültür Kurul Yayınları.
- Artun, A. (2006). *Sanat müzeleri müze ve modernlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ata, B. (2002). Müzeler ve tarihi mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Atagök, T. (1994). Çağdaş müzecilik uygulamaları ve müzecilik, *müzecilik semineri bildirileri*, İstanbul.
- Atagök, T. (1999). *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın Yayın Merkezi.
- Atagok, T. (1999). Yaşayan müze ve eğitim, *Sanat Dünyamız Dergisi*, 71, 223-227.
- Atasoy, N. (1996). Müze eğitimi ve yazılı gereçlerin İstanbul arkeoloji müzeleri taş eserleri bölümü üzerinde örneklenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Atasoy, S. (1992). Türkiye'de müzecilik, *Tasarım Dergisi*. 12, 114.
- Atasoy, S. (1999). *Müzecilikten yansımalar*, İstanbul: Anka Yayınları.
- Atik, S. (1999). *Müzelerimizin yeniden yapılanması kapsamında müze- toplum ilişkisi, müze-toplum ilişkisi bağlamında müze tanıtım ve iletişim*. (Der. Tomur Atagök). İstanbul: Yeniden Müzeciliği Düşünmek. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Akengin, Ç. (2011). İlköğretim 6. Sınıf görsel sanatlar dersinde müze kaynaklı işbirliğine dayalı öğretim yönteminin öğrenci kazanımlarına etkisi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 9(2),103-111
- Başaran, İ.E. (1993). *Türk eğitim sistemi*, Ankara: Gül Yay.
- Bayrak, N. (2001). İlköğretim okul yöneticilerinin liderlik özellikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Buyurgan, S. (2007, Mayıs). Tarih dersi kapsamında programlı bir müze ziyareti. Uluslararası öğretmen yetiştirme politikaları ve sorunları sempozyumu, Bakü.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. V. Özsoy (Editör). 1. Baskı. Ankara. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları 2.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*, 3. Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Coremans, P. (1963). *Laboratuar ve görevi, müzelerin teşkilatlanması*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Charlestwort, B. (1996). *Evrım*, Çev. Sinem Gül, İstanbul, Dost Kitapevi.
- Demir, C. (2001). Müzelerde çağdaş pazarlama. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı. İstanbul.
- Demircioğlu, İ.H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ.H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirtaş, K. (2009). Müzelerde kentsel kültür tarihinin sergilenmesinde Antalya örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Dilek, D. (2009). Geçmiş i imgelerle yeniden kurmak: ilköğretim düzeyinde tarihsel İmgelem becerilerinin kullanımı üzerine ikonografik bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (2).
- Dinç E. (2009). Etkili tarih öğretimi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma ve yöntem metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erbay, M. (2001). Sanat eğitiminde müze ve sanat galerilerinin önemi, *Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi*, 48.
- Erhat, A. (2006). *Mitoloji sözlüğü*. 11. bs. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ertürk, S. (1972). *On yıl öncesine kıyasla öğretmen davranışları*. Ankara: MEB Yayını. APAK Dairesi Başkanlığı Yayınları.

- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler*. (R. Mergenci, B. Onur Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: Pegem A.
- Güleryüz, H. (2001). *İlköğretim okulu programı*. Ankara: Pegem A.
- Harrison, M. (1964). *Eğitim ve müzeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in museum*, London: Routledge.
- Hobsbawm, E. J. (1997). *On history*. London: Weidenfeld and Nicholson.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi*, Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Hooper-Greenhill, E. ve Moussouri, T. (2002). *Researching learning in museum and galleries 1990-1999: A Bibliographic Review*. RCMG, Leicester.
- ICOM (1989). *Code of ethics for museums*, Paris: ICOM
- ICOM (2009). *Code of ethics for museums*, Paris: ICOM
- Işık, H. (2008). Tarih öğretiminde doküman kullanımının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2): 389-402.
- Karadeniz, C. (2009). Dünyada çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi modeli oluşturulması, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Korkut, F. (1996). İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Korkut, F. (1999) Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, cilt 4, 208-218.
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik,(1989). T.C. Resmi gazete, (1989). 20257 sayılı kanun.
- Krug, Mark M. (1987) *History and the social sciences*. Blaisdell Publishing Company, London
- Macarrio, K. N. (2000). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 15(1), 276-285.

- Macarrio, K. N. (2005). *Eğitim ortamı olarak müzeler, ilköğretim sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitim Derneği Yayınları.
- Madi, B. (2006). *Öğrenme beyinde nasıl oluşur?* İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Madran, B. (1999). *Müze türleri, yönetimi, iktisadı. Müzeciliği yeniden düşünmek*. Der. Tomur Atagök. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.
- Madran, B. ve Önal, Ş. (2000). *Yerlilikten küreselliğe uzanan çizgide tarihin çok paylaşımlı vitrinleri: Müzeler ve sunumları*. Türk Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul.
- Madran, E. (1977). *Cumhuriyet'in ilk otuz yılında koruma alanının örgütlenmesi*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını.
- Mercin, L. (2006). *Resim dersini müze kaynaklı oluşturmaya yönelik öğrenme yaklaşımı etkinliklerine göre uygulamanın erişime, kalıcılığa ve tutuma etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği, (1990). 30.04.1990 tarih ve 1578 sayılı yönetmelik, S.40'a göre <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14442/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeliği.html>. 21 Eylül 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Onur, B. (2010). *Müze eğitimi seminerleri (2)* Mardin Müzeleri. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. No: 265.
- Onur, B. (1998). Müzelerde meslek içi eğitim çalışmaları ile toplam kalite yönetiminin uygulanması, *4. Müzecilik Semineri Bildirileri* 16-18 Eylül, İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı.
- Onur, B. (2000). *Müze ortamında çocukla iletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Önen, Z. ve Türkyılmaz, M. (2009). *27. Müzeler haftası geçmişten geleceğe Türkiye'de müzecilik II: Eğitim, İşletmecilik ve Turizm Sempozyumu*, (Yay. Haz. Z. Önen ve M. Türkyılmaz. Editör: Sûha Oğuzertem) VEKAM Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi Yayınları. Ankara: Dizayn Ofset Basım.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I.(2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanım projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 25, 103-117.
- Öztürk, F. (2000). Türk eğitim düşüncesi tarihinde "müze" kavramının düşünsel temelleri -Satı Bey ve I.H. Baltacıoğlu örneği, *3. Uluslararası Tarih Kongresi, Tarih Yazımı ve Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, C. 2, 187-200, İstanbul.
- Padro ve C.(2000), *Towards the building of a profession: museum education identity and cultural identity and cultural theory*, Wiley-Sons, NY.

- Pasinli, A. (1996, 24-26 Eylül). İstanbul arkeoloji müzelerindeki müzecilik çalışmaları ve çocuk müzesi. *Kuruluşunun 150'inci yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III. Bildirileri*, İstanbul. (Web: http://kutuphane.obarsiv.com/fmi/xsl/yordam/y1_detay_xsl_14, 14 Aralık 2012 tarihinde erişilmiştir).
- Paykoç F. ve Baykal, S. (2000). *Müze pedagojisi: Kültür İletişim ve aktif öğrenme ortamı olarak müzelerin etkinliğine ilişkin bir çalışma*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Perdahçı, N.(2004). *Türkiye’de müzelerin sanat eğitimindeki gerekliliği Anadolu’yu tanıma ve tanıtmadaki rolü*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Riviere, G. H. (1962). *Müzelerin eğitimdeki rolü hakkında Unesco bölge semineri*, İstanbul: Icom Türkiye Milli Komitesi Yayınları.
- San, İ. (1998). Müze eğitimi bilimi nasıl gelişti. *Milliyet Sanat Dergisi*. 15 Kasım, Sayı: 444: 21.
- San, İ. (1998). Yaratıcı drama çalışmalarının dünü ve bugünü. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi. Ankara. Aktaran: Adıgüzel, H.Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1 (1).
- San, İ. (2001). *Müze kültürü ve toplumsal sorumluluk*. Ankara: Müzeciler Derneği Yayınları.
- San, İ. (2007). *Eğitim ve müze semineri*. Kök Yayıncılık. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Seidel, S., Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve kültürel kimlik*. (Bahri Ata, Çev.), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Shabbar, Nihad. (2001). *Çocuklar için müze eğitimi. Kent, toplum, müze deneyimler-katkılar*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Slater, J. (1989). *The politics of history teaching: A humanity dehumanized*. (Special Professorial Lecture). London: Institute of Education, University of London.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 487-501.
- Şahan, M. ve Özsoy, V. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227.
- Tan, Z. (2009). *İlköğretim 1. kademe görsel sanatlar eğitimi müze bilinci öğrenme alanında materyal kullanımının etkisi ve uygulaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Taşdemir, A. (2004). Fen bilgisi öğretmenliği kimya laboratuvarı dersinde çözeltiler konusunun öğrenilmesinde işbirlikli öğrenme yönteminin etkileri. Basılmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

Uçankuş, H. T. (2000). Bir insan ve uygarlık bilimi *Arkeoloji*. Kültür Bakanlığı Sanat Eserleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yıldız, R ve Özen, A.(2006). *50+50 Soruda bilimsel araştırma ve yazma*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Zeller, T. (1985). Müze eğitimi ve okul, sanat, farklı uçlar ve farklı anlamlar, *Art Education*, 3, 7-8.

7. EKLER

Ek 1'in devamı

I. BÖLÜM

2.1. Müze ziyaretlerinin tarih öğretimine katkıları nelerdir?

2.2. Müze ziyaretlerinin öğrencilere katkıları nelerdir?

2.3. Müze ziyaretlerinin öğrenme kalitesine katkıları nelerdir?

2.4. Tarih öğretimi açısından aşağıdaki tarih kaynaklarından size göre en önemli olanını işaretleyiniz?

- 1.( ) Ansiklopediler
- 2.( ) Ders Kitapları
- 3.( ) Arşiv Vesikaları
- 4.( ) Müzeler ve Tarihî Eserler
- 5.( ) Hatıra ve Seyahatname Kitapları

2.5. Öğretmenlik yaptığınız süre boyunca kaç defa öğrencileri müzeye götürdünüz?

- 1.( ) 1-3
- 2.( ) 4-6
- 3.( ) 7-10
- 4.( ) 11 ve üstü
- 5.( ) Her dönem götürdüm
- 6.( ) Hiç götürmedim

2.6. Size göre kaç çeşit müze vardır?

II. BÖLÜM

3.1. Sizce müfredatta hangi konular işlenirken öğrenciler müzeye götürülmelidir?

3.2. Müze ziyareti öncesi yapılması gereken işleri sıralar mısınız?

3.3. Müze ziyareti esnasında yapılması gereken işleri sıralar mısınız?

3.4. Müze ziyareti sonrasında yapılması gereken işleri sıralar mısınız?

III. BÖLÜM

4.1. Sizce müze ziyaretlerinde kurum kaynaklı problemler nelerdir?

4.2. Sizce müze ziyaretlerinde öğrenciden kaynaklanan problemler nelerdir?

Ek 1'in devamı

4.3. Size göre bazı tarih öğretmenlerinin, öğrencilerini müze ziyaretine götürememelerinin nedenleri neler olabilir?

IV. BÖLÜM

5.1. Size göre müzelerin eğitime yönelik görevleri neler olmalıdır?

5.2. Sizce müzelerin kültüre yönelik görevleri neler olmalıdır?

5.3. Size göre müzelerin toplumun gelişmesine yönelik görevleri neler olmalıdır?

5.4. Size göre müzelerin geçmişi bu güne getirmeye yönelik görevleri nelerdir?

5.5. Müzede sergilenen koleksiyonlar arasında, aşağıdakilerden hangilerinin tarih dersini daha kalıcı yapacağı görüşündesiniz?

1. ( ) Geçmişten Kalma Taşınabilir Kalıntılar (üç boyutlu nesneler)
2. ( ) Tarih konulu Minyatürler ve Gravürler
3. ( ) Tarihi Fotoğraflar
4. ( ) Tarih konulu Yağlıboya Tablolar
5. ( ) Tarihi Yapılar (Saray, Çeşme, Han vb.)

5.6. Sizce müzelerdeki görevlilerin, öğrencilerin müze ziyaretlerine yönelik nitelikleri neler olmalıdır?

5.7. Bir tarih öğretmeni olarak, müzelerin sizlere ve öğrencilerinize yönelik ne gibi hizmetler vermesini beklemektesiniz?

V. BÖLÜM

6.1. Müze ziyaretleri esnasında hangi öğretim stratejileri kullanılmalıdır?

6.2. Size göre müze ziyareti süresince, öğrencide gelişecek en önemli beceri nedir?

1. ( ) Gözlem yapma
2. ( ) Sınıflama yapma
3. ( ) Sorgulama
4. ( ) Yaratıcılık
5. ( ) Sorun Çözme
6. ( ) Sorumluluk Üstlenme
7. ( ) İşbirliği yapma/ grupta çalışma
8. ( ) Diğer. Lütfen belirtiniz.

Ek 1'in devamı

6.3. Müze ziyaretleri esnasında tarih öğretimine ilişkin ne tür farklı etkinlikler yapılabilir? Lütfen yazınız.

6.4. Ziyaret esnasında ne tür öğretim materyalleri kullanılmalıdır?

6.5. Bu konuda son olarak söylemek istedikleriniz nelerdir?

ANKET BİTMİŞTİR. YARDIMLARINIZ VE ANKETE AYIRDIĞINIZ DEĞERLİ ZAMAN İÇİN TEKRAR TEŞEKKÜR EDERİM.

Ek 2. Mülakat Formu

Değerli Meslektaşım,

Karadeniz teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı bünyesinde hazırlamış olduğum yüksek lisans tezi için araştırma yapmaktayım.

Araştırmanın amacı; tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacına ulaşması, sizin ankete vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır.

Mülakat yoluyla elde edilecek bilgiler sadece” Tarih Öğretmenlerinin Müze Ziyaretleri Hakkındaki Görüşleri, (Trabzon Örneği)” adlı tezde kullanılacaktır. Anketlere lütfen isminizi yazmayınız. Katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Uzm. Öğrt. Selma EKMEKÇİ
KTÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. BÖLÜM

- 1- Bir öğretmen olarak, müze ziyaretlerinin tarih öğrenimine ne türde katkılar sağlayacağını düşünüyorsunuz?
- 2- Müze ziyaretleri için önceden yapılacak olan planlama niçin önemlidir?
- 3- Ziyaret öncesi planlama öncelikli olarak hangi kurumlar tarafından yapılmalıdır?
- 4- Müze ziyaretleri ile ilgili olarak öğrencilerden kaynaklı problemler nelerdir?
- 5- Size göre müze ziyaretlerinde kurum kaynaklı problemler nelerdir?
- 6- Sizce müzeler ne şekilde tasarlanırsa, etkili bir tarih öğrenimi gerçekleştirilebilir?
- 7- Size göre müze ziyaretlerinde hangi tür materyaller kullanılmalıdır?
- 8- Müze ziyaretleri sonrasında yapılacak olan değerlendirmeler ne şekilde olmalıdır?
- 9- Ülkemizde müze ziyaretleri ve eğitimine yönelik yapılan çalışmaları yeterli buluyor musunuz?
- 10- Müze ziyaretlerine yönelik öğretmenlere bir hizmet içi eğitim kursunun verilmesini yararlı buluyor musunuz?

Ek 3. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636/604/348923

24/01/2014 \

Konu: Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden Selma EKMEKÇİ'nin "Tarih Öğretmenlerinin Müze Ziyaretleri Hakkındaki Görüşleri (Trabzon Örneği)" çalışması kapsamında hazırladığı anketini Trabzon il merkezine bağlı liselerde uygulama isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ali KÖSE
Müdür V.

OLUR

.../01/2014

Halil İbrahim ERTEKİN

Vali a.

Vali Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Trabzon Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Telefon : (0 462) 2302094-1404
Faks : (0 462) 230 43 74
e-posta : trabzonmem@meb.gov.tr
:istatistik61@meb.gov.tr

Bilgi İçin: M.YEREKAPAN (Şb.Mdr.)

İnt.Adresi : Trabzon.meb.gov.tr

8. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Selma EKMEKÇİ, 24.04.1972 tarihinde Trabzon'un Of ilçesinde doğdu. İstanbul Muallim Yahya Efendi İlkokulu'nu 1983 yılında bitirdikten sonra, ortaokul ve lise tahsilini 1989 yılında İstanbul Fatih Kız Lisesi tamamlamıştır. 1996 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tarih Öğretmenliği Bölümünü başarıyla bitirdi. Aynı yılın Eylül ayında Trabzon'da öğretmenlik görevine başladı. 2005 yılında uzman öğretmen unvanını aldı. 2011 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Tarih Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Orta düzey İngilizce bilmektedir. Evli olup iki çocuk annesidir.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Selma EKMEKÇİ, KTÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, 61335, Söğütü, Akçaabat, Trabzon

E-Posta : selmaekmekci@hotmail.com

Tel : (0533) 565 20 02